

Innst. O. nr. 35

(2008–2009)

**Innstilling til Odelstinget
fra arbeids- og sosialkomiteen**

Ot.prp. nr. 76 (2007–2008) og Ot.prp. nr. 21 (2008–2009)

**Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om lov om endringer i
folketrygdlova og i enkelte andre lover (tilbakekrevjing etter
feilutbetalingar, tiltak mot trygdemisbruk, renter og
erstatning i trygdesaker)**

Innst. O. nr. 35

(2008-2009)

Innstilling til Odelstinget fra arbeids- og sosialkomiteen

Ot.prp. nr. 76 (2007-2008) og Ot.prp. nr. 21 (2008-2009)

Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om lov om endringer i folketrygdlova og i enkelte andre lover (tilbakekrevjing etter feilutbetalningar, tiltak mot trygdemisbruk, renter og erstatning i trygdesaker)

Til Odelstinget

1. SAMMENDRAG

1.1 Hovudinnhaldet i og bakgrunnen for Ot.prp. nr. 76 (2007-2008) om lov om endringer i folketrygdlova og i enkelte andre lover (tilbakekrevjing etter feilutbetalningar, tiltak mot trygdemisbruk, renter og erstatning i trygdesaker)

Innleiing

I proposisjonen leggjast det fram forslag til endringar i:

- lov 28. februar 1997 nr. 19 om folketrygd (folketrygdloven)
- lov 24. mai 1961 nr. 1 om sparebanker
- lov 24. mai 1961 nr. 2 om forretningsbanker
- lov 17. februar 1989 nr. 2 om bidragsforskott (forskotteringsloven)
- lov 29. april 2005 nr. 20 om innkreving av underholdsbidrag mv. (bidragsinnkrevingsloven)
- lov 10. juni 2005 nr. 44 om forsikringsselskaper, pensjonsforetak og deres virksomhet mv. (forsikringsloven)
- lov 16. juni 2006 nr. 20 om arbeids- og velferdsforvaltningen (arbeids- og velferdsforvaltningsloven)

Ein vesentleg del av forslaga tek sikte på å gjere det enklare å hindre og avsløre trygdemisbruk og å

effektivisere tilbakekrevjinga av feilutbetalningar frå folketrygda. Vidare gjer departementet framlegg om plikt til å gi renter til stønadstakarane ved etterbetaling når Arbeids- og velferdsetaten har gjort feil, og reglar om tilhøvet mellom etterbetalingsreglane i folketrygda og erstatningsretten.

Forslaga byggjer på eit høyringsnotat som vart sendt på brei høyring. Høyringsinstansane er samde i at det er viktig å arbeide for å hindre og avdekkje trygdemisbruk. Mange peiker samtidig på at det er viktig at det gjerast ei grundig vurdering og vektning av omsynet til behovet for kontroll og effektivitet i høve til omsynet til personvern og rettstryggleik. Høyringssvara har gitt grunnlag for mange tilpassingar i forslaga. Det visas til dei enkelte punkt i proposisjonen for nærare greie for høyringssvara.

I tillegg foreslås det at det vert etablert ein heimel for å gi ei forskrift der det vert stilt krav om elektronisk innsending av erklæringar og fråsegner frå behandlarar m.fl. etter folketrygdlova § 21-4 andre leddet. Forslaget er utarbeidd av Helse- og omsorgsdepartementet. Alle høyringsinstansane er i utgangspunktet positive til elektronisk kommunikasjon på området, men mange er kritiske til at dette skal gjennomførast ved rettslege pålegg til behandlarane.

Tilbakekrevjing av ytingar

Ei av dei viktigaste oppgåvene til Arbeids- og velferdsetaten er å sikre rett yting til rett tid. Feilutbetalningar kan skje, anten årsaka er feil eller manglande informasjon frå stønadstakaren eller feil som etaten sjølv har gjort. Feilutbetalingssakene kostar mykje arbeid, og effektivisering har høg prioritet.

Tilbakekrevjing etter feilaktig utbetaling er regulert i folketrygdlova §§ 22-15 og 22-16. Medan § 22-15 er basert på tilbakekrevjing når mottakaren har vore aktlaus, er § 22-16 i utgangspunktet ein objektiv avrekningsregel for inntektsavhengige ytingar. Til-

bakekrevjing etter paragrafane er i dag avgrensa til krav mot ein person som får eller har fått ytingar frå trygda.

Desse endringane vert foreslått i folketrygdlova § 22-15:

- Paragrafen skal kunne nyttast i høve til andre enn stønadstakaren (arbeidsgjevarar, kommunar, andre som tilfeldig har fått utbetalingar til seg).
- Det vert gjort klart at aktløyse hos ein representant for mottakaren av feilutbetalinga kan gi grunnlag for krav om tilbakebetaling.
- Feilutbetalingar til ein arbeidsgjevar som har forskottert sjukepengar mv. skal kunne krevjast attende frå ein arbeidstakar som er årsak til feilutbetalinga.
- Det vert gitt nærare reglar om når ein skal nytte høvet til tilbakekrevjing og kven kravet skal rettast mot, med tanke på sakene der ein person opptrer på vegne av andre. Hovudregelen er at kravet skal rettast mot den som har fått utbetalinga, men eventuelt òg mot ein representant som har vore aktlaus.
- Vedtak om tilbakekrevjing når mottakaren var i aktsam god tru ved mottaket skal kunne innkrevjast utan å ta saka til domstolane. Vedtaket kan berre gjelde det beløpet som var att da mottakaren vart gjort kjent med feilutbetalinga.
- Lovfesting av praksisen med reduksjon av tilbakekrevjingsbeløpet når det er feil både hos etaten og mottakaren av feilutbetalinga.
- Etablering av ei nedre beløpsgrense, slik at krav som utgjer mindre enn 50 pst. av rettsgebyret ikkje vert innkrevde.
- Oppheving av ordninga med å redusere tilbakebetalingsbeløpet med skatt som er betalt på grunnlag av feilutbetalinga.

Dei foreslåtte endringane inneber at lova vil gi svar på ei rekkje spørsmål som ein hittil har freista å løyse i praksis på ulike vis. I samband med endringane vert lovteksten omdisponert. Ein foreslår òg suppleringar i reglane om frådrag i etterbetalingar for ytingar stønadstakaren har hatt i etterbetalingsperioden.

Det vert foreslått ein ny § 22-15 a om tilbakekrevjing av feilutbetalingar ved direkte oppgjær til behandlarar mv. Utgangspunktet er at feilutbetalingar vert kravde attende, men det gjeld unntak når behandlaren mv. har vore i aktsam god tru. Vedtak etter paragrafen skal vere tvangsgrunnlag, slik at ein kan iverksetje innkrevjing utan dom.

Vidare vert det foreslått presiseringar i folketrygdlova § 22-16, slik at det går klart fram kva slag ytingar ein kan avrekne i, kva ein kan avrekne for og kor mykje ein skal kunne avrekne i kvart terminbe-

løp. Den viktigaste endringa er at ein opnar for avrekning av meir enn 10 pst. av terminbeløpet (dersom dette er i samsvar med dekningslova). Ein foreslår vidare heimel for reduksjon av avrekningsbeløpet når etaten heilt eller delvis er årsak til feilen, i tråd med tilsvarende forslag i §§ 22-15 og 22-15 a.

Tiltak mot trygdemisbruk

Arbeidet med å hindre og avdekkje trygdemisbruk, under dette organisert trygdemisbruk er ei prioritert oppgåve for Arbeids- og velferdsetaten. Eit nært samarbeid med andre etatar er viktig.

I åra 2005–2007 er nær 4 400 personar meldte for bedrageri av til saman ca. 513 mill. kroner. I 2007 vart 1 449 personar meldte for trygdemisbruk. Etter intensiveringa av arbeidet i 2001 er talet meldte personar nær tredobla, og meldte beløp er om lag firedobla. Auken i avslørte tilfelle indikerer ei effektivisering av arbeidet, men òg eventuelt at misbruket har auka i omfang.

Det er naudsynt med endringar og presiseringar i lovverket for å sikre at ytingar frå folketrygda berre vert gitt når vilkåra for ytingane er oppfylte. Det er viktig at grunnlaget for vedtaka i Arbeids- og velferdsetaten er korrekte. Det er òg naudsynt med klar heimel for kontroll av enkeltsaker i etterhand, ved stikkprøvekontroll, mottatte tips eller mistanke om trygdemisbruk. Utveksling av informasjon med forsikringsbransjen vil kunne vere nyttig for begge parter. Kontroll på arbeidsplassar og liknande, vil vere svært viktig i høve til enkelte slag trygdemisbruk.

Endringsforslaga gjeld:

- Ei presisering av reglane i folketrygdlova § 21-3 tredje leddet for å gjere det klart at stønadstakarar har plikt til å la seg undersøkje av den legen eller annan sakkunnig som Arbeids- og velferdsetaten bestemmer, men ein skal ta omsyn til ønskje som pasienten har så langt dette går i hop med omsynet til effektiv kontroll. Det vert presisert at plikta til å la seg undersøkje gjeld i alle situasjonar der kontroll er aktuelt, inkludert kontroll med om vilkåra har vore oppfylte i tid som er gått.
- Endringar i folketrygdlova § 21-4 første leddet for å presisere omfanget av opplysningsplikta og ta med barnetilsynsordningar og finansinstitusjonar i krinsen som har plikt til å gi opplysningar. Heilt ut privatpraktiserande helsepersonell er omfatta av plikta.
- Det vert foreslått eigne reglar om henting av pasientjournalar og reglar om formkrav mv. knytta til henting av opplysningar generelt. Ein foreslår at desse reglane vert plasserte i ein ny § 21-4 c i folketrygdlova.
- Endringar i folketrygdlova § 21-4 andre leddet om plikta til å gi erklæringar mv. til Arbeids- og

velferdsetaten for å presisere at plikta omfattar privat helsevesen som ikkje har rett til refusjon frå folketrygda for behandling. Det vert òg foreslått lovfasta at Arbeids- og velferdsdirektoratet kan fastsetje godtgjersla for slike erklæringar (som i dag) etter drøftingar med dei aktuelle organisasjonane, og at pasienten ikkje skal betale noko i samband med slike erklæringar.

- Etablering av ein ny § 21-4 a om rett til å krevje kontrollopplysningar frå tredjemann og til å gjennomføre kontrollar på arbeidsplassar mv. I hovudsak skal heimlane nyttast ved mistanke om trygdemisbruk, men kontroll på staden skal kunne gjennomførast som stikkprøvekontroll i utsette bransjar. Heimlane skal berre kunne nyttast av Arbeids- og velferdsdirektoratet eller dei særskilte kontroleiningane i etaten.
- Etablering av ein ny § 21-4 b om utveksling av informasjon mellom Arbeids- og velferdsetaten og forsikringsselskap mv. ved mistanke om trygdemisbruk eller forsikringssvindel. Arbeids- og velferdsetaten skal ikkje kunne gi vidare opplysningane dei sjølv har henta, men opplyse om kva for yting personen urettmessig har freista skaffe seg og kva slag opplysningar som det har vore feil eller manglar med. Det vert foreslått justeringar forsikringslova og banklovene.
- Presisering av kven som skal føre bevis for at ein stønadstakar er einslig mor eller far med eineomsorg for barn.
- Endringar i arbeids- og velferdsforvaltningslova § 7 med sikte på å opne for at Arbeids- og velferdsetaten kan gi opplysningar til andre forvaltningsorgan for å hindre urettmessig utbetaling av offentlege middel eller at middel ikkje vert innbetalt til det offentlege. I tillegg foreslår ein om-disponeringar og suppleringar i paragrafen for å få klarare fram tilhøvet mellom teieplikta i etaten og teieplikta etter forvaltningslova.
- Tilpassingar i folketrygdlova § 25-3 om gebyr og tvangsmulkt ved manglande meldingar til arbeidstakarregisteret.

Renter og erstatning i trygdesaker

Etter folketrygdlova § 22-17 første leddet får ein ikkje renter ved etterbetaling av trygdeytingar. Paragrafen er forstått og praktisert som eit generelt hinder for å gi renter i trygdesaker. Dette er i samsvar med norsk rett.

Det er eit nært slektskap mellom erstatning etter skadebotlova og renter. Erstatning kan tenkjast å dekkje rentetap som oppstår på grunn av folketrygdlova § 22-17. Tilsvarende vil erstatning kunne dekkje terminar med ytingar som ikkje vert omfatta av reglane om etterbetaling. Folketrygdlova har ingen regel om tilhøvet til erstatningsretten.

I proposisjonen blir det gjort greie for avgjerda i Høgsteretten i Abrahamsen-saka.

Det er naudsynt med ei klar regulering i lova. Dette vil sikre at den einskilte stønadstakaren får dei same rettane, og ein får oversikt over og kontroll med dei økonomiske konsekvensane.

Forslaga i høringsnotatet gjeld:

- Etablering av reglar i folketrygdlova § 22-17 om at det vert gitt renter når Arbeids- og velferdsetaten har gjort feil under saksbehandlinga og det vert gitt utvida etterbetaling etter lova § 22-13 sjette leddet om feilinformasjon mv. eller § 22-14 fjerde leddet om feilaktige vedtak. I tillegg omfattar renteordninga etter forslaget saker der etaten av eige tiltak rettar feil ved det opprinnelege vedtaket. Ein foreslår at rentesatsen skal svare til om lag halvparten av forseinkingsrenta, men slik at den konkrete satsen vert å fastsetje av departementet.
- Etablering av ein ny § 22-17 a i folketrygdlova om eit rentetillegg på 10 pst. av tilbakebetalingsbeløpet ved tilbakekrevjing mot stønadstakarar og behandlarar etter folketrygdlova §§ 22-15 og 22-15 a. Stønadstakarar får berre rentetillegg når dei har handla forsettleg eller grovt aktlaust. Behandlarar må òg svare forseinkingsrente ved betaling etter betalingsfristen.
- Etablering av ein ny § 22-17 b i folketrygdlova om at det ikkje vert gitt erstatning for terminar med ytingar som ikkje vert omfatta av etterbetalingane etter lova eller for rentetap som ikkje vert omfatta av den foreslåtte regelen i § 22-17 om renter. Same regelen vert foreslått i lova om forskottering av underhaltsbidrag. Erstatning vil framleis kunne bli gitt i saker der tap ikkje har si årsak i at etterbetalingane er avgrensa i tid. I slike saker vil det òg vere aktuelt å gi renter i samsvar med erstatningsretten.

Økonomiske og administrative konsekvensar

Dei økonomiske konsekvensane er svært vanskelege å rekne på. Utslaga vil kunne variere mykje frå år til år.

Med unntak av forslaget om å gi renter ved etterbetalingar, vil alle endringsforslaga kunne medføre innsparingar ved auka tilbakekrevjing, avslørte misbrukssaker og stansing av ytingar, og ved meirinntekter (rentetillegg). Netto årsverknad vil utgjere 40-60 mill. kroner.

Forslaga til endringar er i hovudsak grunna på ønskje om å effektivisere sakshandsaminga. Talfesting er vanskeleg. Forslaget om ei renteordning vil føre til meirarbeid.

Når det gjeld forslaget om heimel for å krevje elektronisk innsending av legerklæringar og sjuk-

meldingar mv., reknar ein med at slik kommunikasjon vil gi klare innsparringar, men det vil først vere naudsynste med investeringar offentleg og privat.

1.2 Tilbakekrevjing etter feilutbetaling

Tilbakekrevjing etter feilutbetalingar – folketrygdlova § 22-15

DEPARTEMENTET SI VURDERING

Dei viktigaste forslaga til endringar får støtte i høyringssvara. Framfor alt gjeld dette utvidinga av paragrafen til ein regel om tilbakekrevjing av feilutbetalingar frå Arbeids- og velferdsetaten generelt, med unntak av tilbakekrevjing mot behandlarar ved feilutbetalingar under ei direkte oppgjersordning. Det same gjeld forslaget om at feilutbetalingar til ein arbeidsgjevar kan krevjast attende frå arbeidstakar dersom det er arbeidstakaren som er årsak til utbetalinga.

Særleg når det gjeld situasjonane der ein person har handla på vegne av ein annan person eller eit foretak var det klart å supplere paragrafen i høve til forslaget i høyringsnotatet.

Det har vore meininga at reglane i folketrygdlova skulle vere sjølvstendige og så langt mogleg komplette reglar om tilbakekrevjing på trygdeområdet.

Høyringsrunden viste òg at det kan vere behov for å få klarare fram kva slag tilhøve ein skal leggje vekt på ved vurderinga av om tilbakekrevjing skal skje.

Departementet foreslår at desse spørsmåla vert regulerte i første til fjerde leddet i paragrafen. Det vises til proposisjonen for nærare greie for første til fjerde ledd i paragrafen.

Justisdepartementet hadde kommentarar særleg til reglane om tilbakekrevjing når mottakaren har vore i aktsam god tru. På bakgrunn av dette og andre av høyringssvara har departementet teknisk omarbeidd forslaget til reglar om dette, som vert femte leddet i folketrygdlova § 22-15. Innhaldet i reglane er ikkje meint å avvike frå innhaldet i dei tilsvarande føresegnene i det andre leddet i paragrafen slik det lyder i dag.

I sjette leddet i paragrafen foreslår ein innarbeidd ei nedre beløpsgrense for innkrevjing av krav etter paragrafen svarande til eit halvt rettsgebyr. Spørsmålet om ei tenleg beløpsgrense kan vurderast på nytt ut frå erfaringane i praksis.

Sjuande leddet i paragrafen tilsvarar fjerde leddet i gjeldande § 22-15, med unntak av at ein held fast ved forslaget i høyringsnotatet om at vedtak om tilbakekrevjing av beløp som er mottekne i aktsam god tru (femte leddet i forslaget til ny § 22-15) skal ha direkte tvangsgrunnlag.

Det som kan krevjast attende etter regelen, er det som er att av pengane når mottakaren vert gjort kjent

med feilen og ikkje lengre er i god tru. Det er ikkje grunn til å behandle desse sakene annleis i innkrevjingssituasjonen enn dei andre sakene etter folketrygdlova § 22-15. Det er vesentleg med varsemd ved fastsetjinga av beløpet som skal krevjast attende, og det må vere riktig å løyse tvil om storleiken av restbeløpet i favør av mottakaren.

Forslaget om ikkje å gjere frådrag for meirskatt som følgje av feilutbetalinga ved tilbakekrevjing etter folketrygdlova § 22-15 fasthaldas. Tilbakekrevjingsbeløpet bør svare til meirbelastninga for trygda som følgje av feilutbetalinga. Reglane opnar i stor grad for å ta rimelege omsyn ved fastsetjinga av tilbakebetalingskravet. Det synest ikkje grunn nok til å lempe enda meir på tilbakebetalingskravet. Arbeids- og velferdsetaten må leggje til rette for at stønadstakaren kan gå til skatteetaten og få revidert skatteoppgjeret når det er grunnlag for dette.

Ein foreslår at folketrygdlova § 22-15 vert endra som skissert. Vidare foreslår ein endring i bidragsinnkrevjingslova § 22 første leddet, slik at forbodet i tvangsfullføringslova § 1-2 andre leddet om tvangsfullføring mot kommunar mv. skal gjelde ved tvangsfullføring av krav etter folketrygdlova § 22-15.

I tillegg foreslår ein enkelte utvidingar av reglane i folketrygdlova § 22-8 om frådrag i etterbetalingar for ytingar som er gitt i etterbetalingsperioden. Dette gjeld for det første etterbetaling av ytingar som er likestilte med arbeidsinntekt i høve til reduksjon av pensjon eller overgangsstonad. For det andre skal ein gjere frådrag i etterbetaling av ytingar frå folketrygda når det er gitt tilsvarande ytingar etter arbeidsmarknadslova for den same perioden. Slike frådrag er gjort i praksis, men praksis kan ha variert noko.

Tilbakekrevjing ved avtale om direkte oppgjer – folketrygdlova ny § 22-15 a

DEPARTEMENTET SI VURDERING

Tilbakekrevjing av feilutbetalingar til behandlarar mv. er ikkje eit tilhøve som ein står fritt til å føre forhandlingar om med dei som har fått utbetalingane.

Etablering av lovreglar på området vil medføre at ein ikkje lengre kan gå inn på avtaler som strir mot lova. Det vil likevel kunne tenkjast praktiske detaljar i slike saker som ein vil kunne ta inn som avtalevilkår.

Utgangspunktet i høve til behandlarar med direkte oppgjer må vere at pengar som er feilutbetalte skal krevjast attende. Dette tilseier ein objektiv regel om tilbakekrevjing.

Ein foreslår at feilutbetalingar til behandlarar etter ei direkte oppgjersordning i utgangspunktet skal krevjast attende. Dette er òg utgangspunktet for dei reglane om tilbakekrevjing som er tekne inn i avtalene om direkte oppgjer.

Det vil kunne verke urimeleg med tilbakebetaling når vedkomande har gjort det ein kan krevje for å sikre seg at takstbruk mv. er i samsvar med reglane, eller innretta praksis i tråd med tilvisingar frå Arbeids- og velferdsetaten. Det vil ikkje vere heldig med tilbakekrevjing når ein behandlar har vore i akt-sam god tru.

Ein foreslår at dei nemnde unntaka frå ein objektiv plikt til tilbakebetaling vert innarbeidde i folketrygdlova ny § 22-15 a. Den nye paragrafen skulle da i alt vesentleg svare til dei reglane som er tekne inn i Kollektivavtala for legane.

Den nye § 22-15 a vil etter forslaget berre gjelde utbetalingar etter ei direkte oppgjersordning. Den nye paragrafen bør omfatte alle ordningar for direkte oppgjær med etaten, inkludert ordningar med heimel i lov og ordningar for andre enn behandlarar. Feilutbetalingar med omsyn til oppgjær for legerklæringar mv. vert ikkje omfatta av paragrafen, men vil kunne krevjast inn etter reglane i § 22-15, som etter endringsforslaga ikkje lengre vil vere avgrensa til tilbakekrevjing mot stønadstakarar.

Reglar med sikte på å dekkje situasjonen når nokon opptrer på vegne av andre vert foreslått innarbeidde i forslaget til ny § 22-15 a så langt det synest grunn til dette.

Ein foreslår vidare at det vert innarbeidd i reglane høve til å krevje delvis tilbakebetaling. Dette vil gi meir fleksible løysingar når etaten er delvis årsak til feilutbetalinga.

Departementet held fast ved forslaget om at vedtak etter ein ny paragraf om tilbakekrevjing mot behandlarar skal ha tvangsgrunnlag, slik at tilbakekrevjing kan setjast i verk utan å måtte ta saka vidare til rettsapparatet. Dette har vore ordninga sidan folketrygda vart etablert, utan at dette har skada rettstryggleiken. Ein behandlar vil likevel kunne ta saka til domstolane.

Ein foreslår at tilbakebetalingskrav mot behandlarar mv. skal kunne innkrevjast ved trekk i framtidige oppgjær eller av innkrevjingssentralen til Arbeids- og velferdsetaten etter reglane i bidragsinnkrevjingslova.

Departementet har sett nærare på spørsmålet om forelding av krav om refusjon for helsetenester. I folketrygdlova § 22-14 tredje leddet vert det sagt at kravet vert forelda 6 månader etter at det oppsto. Dette er i realiteten ein frist for å kome med kravet, heilt ut tilsvarande fristen for stønadstakarane til å fremje slike krav og fristen for arbeidsgjevar til å fremje krav om refusjon for forskotterte sjukepengar mv. Dei sistnemnde fristane finn ein i folketrygdlova § 22-13, der dei framtrer som ordensmessige reglar med tanke på at kontroll mv. vert vanskelegare når det er gått lang tid etter den faktiske hendinga.

Foreldingsregelen gir behandlarane fordelar framfor ein frist som har eit ordensmessig grunnlag. Ei forelda fordring kan nyttast til motregning innanfor visse grenser (sjå foreldingslova § 26). Har ein først presentert kravet for etaten, har ein i praksis og i rundskrivet på området lagt til grunn at kravet ikkje fell bort før etter tre år, dvs. den alminnelege fristen etter foreldingslova. Det vesentlege i denne sammenhengen er fristen for å melde kravet, som det ikkje kan vere aktuelt å forlengje utover seks månader.

Vedtaka om tilbakekrevjing mot behandlarar mv. ligg ikkje til rette for behandling i Trygderetten, sjølv om dei tilsvarande vedtaka mot stønadstakarar mv. vert behandla her. Dette fordi vurderingstema skiljer seg klart frå dei vanlege spørsmåla i trygdesaker. Ein tek sikte på å gi forskrift etter folketrygdlova § 21-12 fjerde leddet om unntak frå anke til Trygderetten. Vedtaka vil da kunne påklagast til overordna organ etter forvaltningslova § 28, og eventuelt seinare gå til domstolane.

Ein foreslår at det vert etablert ein ny § 22-15 a i folketrygdlova om tilbakekrevjing mot behandlarar mv. og at det vert innarbeidd i folketrygdlova § 22-14 femte leddet at trekk i framtidige oppgjær stoggar forelding av tilbakebetalingskravet. Det er sett i gong eit arbeid om ei mogleg reforhandling av kollektivavtala med Legeforeningen for å sikre ei god samhandling på oppgjersområdet. Ei slik ordning vil verke som eit supplement til lova.

Tilbakekrevjing ved inntektsavhengige ytingar

DEPARTEMENTET SI VURDERING

Spørsmålet er kor langt ein skal gå i å lausrive avrekningsordninga frå reglane om inntektsprøving, meldeplikt og nedsetjing av ytingar. Det er to alternativ:

- a) Ei fullt ut objektiv løysing der ein berre ser på tilhøvet mellom ytingane som vart utbetalt i den aktuelle perioden og dei faktiske inntektene i denne perioden og fastsett avrekningsbeløpet ut frå dette i samsvar med reglane om inntektsprøving. Avrekninga blir da nokså likt eit skatteoppgjer.
- b) Alternativet er å vurdere kva som ville ha skjedd dersom stønadstakaren hadde meldt frå til etaten om inntektsendringa i samsvar med reglane. Ein må vurdere dei konkrete tilhøva i saka, men ikkje spørsmålet om stønadstakaren kan lastast for ikkje å ha gitt melding.

Departementet meiner, etter ei ny vurdering, at målet med avrekningsordninga bør vere å stille ein stønadstakar som ikkje har gitt melding likt med ein som faktisk har meldt frå i samsvar med reglane. Reduksjonen av ytinga bør vere den same. Alternativet

b bør difor leggjast til grunn, og det skjer ingen endringar på dette punktet i høve til i dag. Løysinga inneber ei større arbeidsbelastning for etaten enn ein heilt ut objektiv regel ville gi. Alternativet gjer det ikkje naudsynt å påvise aktløyse hos stønadstakaren i høve til spørsmålet om å gi melding. Det er tilstrekkelig å påvise at tilhøva objektivt sett var slik at melding skulle ha vore gitt.

Første leddet i forslaget til ny § 22-16 uttrykker at for mykje utbetalt vert å fastsetje i høve til "reglene om inntektsprøving, meldeplikt og nedsetting av ytelser på grunn av endrede forhold".

Departementet er samd med Arbeids- og velferdsdirektoratet i at det vert innarbeidd ein heimel for reduksjon av avrekningsbeløpet når etaten heilt eller delvis har vore årsak til feilen i paragrafen. Ein foreslår likevel at heimelen, i tråd med forslaga til tilsvarende reglar i §§ 22-15 og 22-15 a, skal vere fleksibel slik at ein ikkje er tvungen til å velje ei halvering av beløpet der det ligg nærare å krevje tilbake 70 pst. av det feilutbetalte.

Det er viktig med eit vern for stønadstakaren mot å få økonomien sin påverka i urimeleg sterk grad. Ein foreslår difor at trekket normalt skal utgjere 10 pst. av månadsbeløpet, men at det kan aukast dersom dette kan skje innanfor rammene av dekningslova.

Når det gjeld Arbeids- og velferdsdirektoratets spørsmål om vedtak om avrekning etter folketrygdlova § 22-16 bør gjerast til tvangsgrunnlag for utlegg oppfattas det slik at avrekningsordninga er meint å vere ei ordning i tillegg til tilbakekrevjingsreglane i folketrygdlova § 22-15, og ei ordning der ein på enklare vis kan få attende pengane ved trekk i ytingar. Dette bør vere oppgåva til ordninga i framtida òg, og ein foreslår inga endring med omsyn til tvangsgrunnlag.

Ein foreslår at utforminga av avrekningsordninga på andre vis følgjer opplegget i høyringsnotatet med omsyn til kva for ytingar ein kan avrekne i mv. Ein foreslår likevel at det vert presisert at 10 prosentgrensa for trekk i ytingar gjeld i høve til samla månedleg utbetaling.

Ein foreslår at ein gjer endringar i folketrygdlova § 22-16 i tråd med retningslinene ovanfor.

1.3 Tiltak mot trygdemisbruk

Generelt om arbeidet mot trygdemisbruk og henting av opplysningar

DEPARTEMENTET SI VURDERING

Forslaga i høyringsnotatet tok sikte på å sikre tilstrekkelig informasjon ved handsaminga av saker etter folketrygdlova, med omsyn til vanlege stønadsaker, men særleg med omsyn til å hindre eller avdekke trygdemisbruk. Arbeids- og velferdsetaten står sentralt i dette arbeidet, av di det er dei som kjenner

reglane og handsamar sakene, og difor er nærast til å avsløre misbruk. Politiet vil vere avhengig av informasjon frå Arbeids- og velferdsetaten for å kunne ta saka vidare i systemet.

I dei seinare åra har ein sett døme på organisert trygdemisbruk, "nettverk" der helsepersonell, arbeidstakarar og bedrifter samarbeider med sikte på å få ut pengar frå folketrygda på ein urettmessig måte.

Arbeids- og velferdsetaten har ikkje – og bør heller ikkje ha – tilgang til opplysningar som ikkje er nødvendige i høve til dei oppgåvene etaten har. Innhaldet i omgrepet "nødvendige opplysningar" vil i ei viss utstrekning vere annleis i saker om trygdemisbruk enn i vanlege saker om stønad frå folketrygda.

Når det gjeld misbruksnettverk, er det behov for ulike kontrollopplysningar, og det er særleg desse tilfella som dei nye heimlane om opplysningar frå tredjemann og kontroll på staden tek sikte på.

Balansegangen mellom personvernomsynet og omsynet til å hindre eller avdekke trygdemisbruk er vanskeleg. Høyringsnotatet fokuserte i liten grad på dette. Årsaka er at forslaga faktisk ikkje var meint å gripe så sterkt inn i personvernet som nokre av høyringsinstansane ser ut til å tru.

Det er ikkje grunn til større avvik i høve til innhaldet av forslaga i høyringsnotatet når det gjeld henting av opplysningar. Det er vesentleg å gjere forslaga klarare når det gjeld tilhøvet til personvernet. Det bør gå klart fram når opplysningar kan hentast, formkrava som gjeld for dette og kva som gjeld for handsaminga av opplysningane i etaten. Dette vil gi eit meir omfangsrikt regelverk enn i dag, men òg eit klarare signal til etaten og til publikum om rammene for arbeidet. Det er eit problem i dag at desse rammene dels går fram av folketrygdlova, dels av forvaltningslova og av personopplysningslova. Dersom folketrygdlova i større grad speglar heilskapen i lovverket, vil dette kunne bidra til auka tillit til Arbeids- og velferdsetaten.

Krav om kontrollundersøkingar – folketrygdlova § 21-3 tredje leddet

DEPARTEMENTET SI VURDERING

Høyringsforslaga bør følgjast opp. Når det gjeld forslaget om presisering av heimelen for kontroll med retten til ytingar i tid som er gått kom det ingen merknader.

Plikt til å la seg undersøkje av den legen som Arbeids- og velferdsetaten bestemmer er eit vanskeleg punkt. Sjølv om forslaget er ei presisering i tråd med den gamle folketrygdlova og med praksis, bør ein ta omsyn til pasienten.

Det er likevel ei grense for kor langt ein kan gå i retning av å ta omsyn til slike ønskje da det er ei kontrollordning. Arbeids- og velferdsetaten tar til sist av-

gjerdar om kva for lege ein skal nytte ved kontrollen for å gi stønadsstakaren ei ny vurdering.

Det vises i proposisjonen til NOU 2000:23 Forsikringsselskaps innhenting, bruk og lagring av helseopplysningar og NOU 2004:3 Arbeidsskadeborsikring.

Departementet foreslår at § 21-3 tredje leddet i folketrygdlova vert endra slik at det klart går fram at kontrollundersøkingar kan gjelde retten til ytingar i tid som er gått, og at Arbeids- og velferdsetaten kan bestemme legen som skal gjere undersøkinga. Ein foreslår vidare at lova får eit tillegg om at ein skal ta omsyn til ønske som pasienten har ved legevalet, så langt dette går i hop med omsynet til effektiv kontroll.

Henting av opplysningar – folketrygdlova § 21-4 første leddet

DEPARTEMENTET SI VURDERING

Presiseringane i folketrygdlova § 21-4 første leddet

Grunnlaget for henting av opplysningar etter § 21-4 første leddet er at dei er nødvendige for at etaten skal utføre oppgåvene sine. Det gjeld både ved handsaminga av ordinære stønadsaker og for saker om trygdemisbruk.

Med unntak av spørsmålet om pasientjournalar, er forslaga i stor grad aksepterte av høyringsinstansane.

Departementet gjer i proposisjonen nærare greie for merknadar frå Legeforeningen og Arbeidsgiverforeningen Spekter.

Arbeids- og velferdsdirektoratet reiser spørsmål om å ta revisor og førar av rekneskap med i opprekninga av dei som pliktar å gi opplysningar. Dette er særleg meint som tiltak i høve til saker om misbruk, og dei aktuelle opplysningane vil da kunne hentast med heimel i forslaget om opplysningsplikt for tredjemann. Ein foreslår difor ikkje at desse gruppene vert tekne med i § 21-4 første leddet.

Departementet foreslår at § 21-4 første leddet vert endra i samsvar med forslaga i høyringsnotatet. I tillegg foreslår ein ei presisering slik at det går klart fram at opplysningar òg kan hentast i høve til kontroll av utbetalingar etter ordningar med direkte oppgjør til behandlarar mv. Den foreslåtte klargjeringsa er difor i samsvar med praksis og med lova slik ho er i dag.

Behovet for henting av opplysningar frå utdanningsinstitusjonar og ordningar for barnetilsyn gjeld òg for ytingar etter lova om bidragsforskot. Departementet foreslår at ein i forskotteringslova § 9 fjerde leddet i tillegg viser til folketrygdlova § 21-4 første leddet.

Henting av pasientjournalar mv. – folketrygdlova ny § 21-4 c

Ein bør få eigne reglar om henting av pasientjournalar og reglar om formkrav mv. knytta til henting av opplysningar generelt, og departementet foreslår at reglane vert plasserte som ein ny § 21-4 c i folketrygdlova.

Reglane om pasientjournalar vert foreslått i § 21-4 c første og andre leddet. Heimelen etter § 21-4 første leddet skal ikkje omfatte fullstendige pasientjournalar. Ein skal likevel kunne krevje spesifiserte eller redigerte utdrag av journalen når dette er nødvendig.

Dersom det er tilhøve ved praksisen til ein behandlar som gir grunnlag for å rekne med at det har skjedd urettmessige utbetalingar frå trygda vert det foreslått at ein skal kunne krevje fullstendige og uredigerte journalar. Kravet skal kome frå Arbeids- og velferdsdirektoratet eller særskilde einingar innan etaten.

Forslaget til reglar om henting av journalar er ei presisering av reglane i § 21-4 første leddet og er underlagt kravet om at ein berre kan krevje opplysningar som er nødvendige. Det er difor ikkje nok til å krevje fullstendige journalar at ein har grunn til mistanke om trygdemisbruk. Det må òg framstå som truleg at ein fullstendig journal vil vere viktig i høve til å klarleggje dette.

I § 21-4 c tredje og fjerde leddet vert det foreslått reglar som gjeld for all henting av informasjon etter reglane i folketrygdlova. Arbeids- og velferdsetaten skal oppgi formålet med hentinga av opplysningar eller erklæringsar. Ein skal vidare opplyse om heimelen for kravet om opplysningar og om høvet til å påklage kravet etter forvaltningslova § 14. I saker om trygdemisbruk skal ein kunne oppgi formålet med opplysningane etter at dei er utleverte, dersom noko anna kunne gå utover omsynet til kontroll. Klagegangen følger av forvaltningslova § 14.

Reglane i personopplysningslova om behandling av opplysningar gjeld òg for behandlinga av opplysningar i Arbeids- og velferdsetaten. Dette inkluderer reglar om varsling og om oppbevaring og sletting av opplysningar. Det er difor ikkje grunn til å ha eigne reglar om dette i folketrygdlova. Departementet foreslår likevel at det vert vist til personopplysningslova i forslaget til folketrygdlova ny § 21-4 c fjerde leddet.

I § 21-4 c femte leddet vert foreslått at reglane i tvistelova om avgrensingar i plikta til å gi forklaring skal gjelde tilsvarande i høve til plikta til å gi opplysningar til Arbeids- og velferdsetaten.

I § 21-4 c sjette leddet vert foreslått som generell regel for heimlane i folketrygdlova at den som pliktar å gi opplysningar og erklæringsar skal gjere dette utan ugrunna opphald.

I samband med forslaget til ny § 21-4 c i folketrygdlova vert det foreslått tekniske tilpassingar i § 21-4.

Plikt til å gi erklæringar og fråsegner – folketrygdlova § 21-4 andre leddet

DEPARTEMENTET SI VURDERING

På bakgrunn av at det ikkje kom innvendingar mot å erstatte uttrykket "behandlingspersonell" med "helsepersonell" eller mot å gjere det klart at òg heilt ut privatpraktiserande helsepersonell har plikt til å gi erklæringar til Arbeids- og velferdsetaten foreslår ein at lova endrast i samsvar med dette.

Etter ei ny vurdering meiner departementet at det vil gi betre samanheng i reglane dersom plikta for behandlaren vert formulert som ei plikt til å undersøkje eller intervjuje ein pasient og gi dei erklæringane eller fråsegnene som Arbeids- og velferdsetaten vil ha. Dette vil vere i tråd med, og ei oppfølging av, pålegget til stønadstakaren til å gå med på kontrollundersøkinga.

Ein bør òg ta inn at satsane for erklæringar skal fastsetjast av Arbeids- og velferdsdirektoratet etter drøftingar med dei aktuelle organisasjonane.

I samsvar med praksis bør ein presisere i § 21-4 andre leddet at det ikkje kan krevjast betaling av pasienten i samband med henting av erklæringar og fråsegner.

Departementet foreslår at folketrygdlova § 21-4 andre leddet vert endra som gjort greie for her.

Opplysningar frå tredjemann og kontroll på staden – folketrygdlova ny § 21-4 a

DEPARTEMENTET SI VURDERING

Generell vurdering

Arbeids- og velferdsetaten har hand om store verdiar, og det er viktig for samfunnet å hindre trygdemisbruk. Organisert samarbeid er svært vanskeleg å avdekkje med dei kontrollmetodane som etaten har i dag. Einskilde former for misbruk kan ikkje bli avdekte gjennom den ordinære kontrollen til etaten, men først etter at politiet har ransaka og teke beslag hos den det gjeld.

Ved mistanke om misbruk av sjukepengar ved samarbeid mellom arbeidsgjevar og arbeidstakar, er Arbeids- og velferdsetaten avhengig av samarbeid med Skatteetaten for å få utlevert regnskapsmateriale, noe Skatteetaten ikkje alltid prioriterar.

Dersom trygdemisbruk berre kan bli avdekte gjennom samarbeid mellom trygda og politiet eller Skatteetaten, er det fare for at misbruket vert avslørt for seint.

Det er eit generelt problem ved kontrollarbeid at kontrollen per definisjon kjem i etterkant, og proble-

met aukar når dei som skal stå for den første kontrollen ikkje har reiskap som er gode nok.

Auka internasjonalisering inneber lettare tilgang til Noreg ikkje berre for arbeidssøklarar, men òg for kriminelle. Trygdeområdet – og da særleg korttidsyttingar som sjukepengar mv. – er sårbart for urettmessig utnytting og kan vere eit attraktivt mål for organisert kriminalitet.

Sjølv om trygdemisbruk er straffbart, vil det vere Arbeids- og velferdsetaten som har det primære ansvaret for at desse brota på lova vert avdekte og skaffar prov for eller sterke indikasjonar på at dei har skjedd og/eller framleis pågår. Ein kan ikkje vente at politiet skal gå inn i saker utan slike prov eller indikasjonar. Både Politidirektoratet og Økokrim er svært positive til at Arbeids- og velferdsetaten får nye reiskap til å avdekkje trygdemisbruk.

Fleire høyringsinstansar ønskjer ei prinsipiell vurdering med omsyn til dei nye tiltaka. Departementet reknar med at ein med dette meiner ei vurdering av moglege skadelege verknader i høvet til nytta for Arbeids- og velferdsetaten og samfunnet generelt. Alle vil kunne vere samde i at ein ikkje kan ha eit utbygd trygdesystem, med ytingar som for ein stor del er baserte på skjønnsmessige vilkår og på meldingar frå stønadstakarane, utan at ein har ordningar for kontroll. I den graden ytingane byggjer på helsemessige tilhøve, må kontrollen omfatte dette, sjølv om helseopplysningane er svært sensitive, og sjølv om stønadstakaren ikkje liker at etaten er kjent med desse tilhøva.

Når det gjeld opplysningar frå tredjemann, eventuelt om andre enn stønadstakaren, kan desse opplysningane vere avgjerande for retten til ytingar, men dei vil i alt vesentleg vere mindre sensitive enn helseopplysningane. Det kan vere vanskeleg for ein ikkje-profesjonell å gi slike opplysningar, særleg dersom ein veit at det kan avsløre andre som svindlarar i høve til trygda. Det er ikkje lett å sjå andre direkte skadeverknader enn dette personlege dilemmaet, utover at den som får stønad urettmessig vil oppleve det som ein skadeverknad når stønaden vert stansa og det oppstår spørsmål om tilbakekrevjing og eventuelt også straff.

Ved kontroll på staden vil det heller ikkje dreie seg om særleg sensitive personopplysningar. Denne type kontroll vil flytte grensene for kva Arbeids- og velferdsetaten har heimel til og kva bedriftene og arbeidstakarane må finne seg i.

Begge dei aktuelle kontrollordningane kan ein sjå som ledd i oppbygginga av eit system der staten overvakar alt i detalj. Imidlertid vil desse kontrollordningane styrke arbeidet mot trygdemisbruk, noko dei fleste reknar som viktig. Tiltaka i seg sjølv er ikkje så inngripande eller har slike skadeverknader at dette er eit avgjerande argument imot. Ved utformin-

ga av lova bør ein likevel leggje stor vekt på ei fornuftig avgrensing av heimlane for å unngå overtramp.

Departementet foreslår at ein tek inn ein ny § 21-4 a i folketrygdlova om heimel til å krevje opplysningar frå tredjemann og heimel til å gjennomføre kontroll på arbeidsplassar mv.

Opplysningar frå tredjemann – folketrygdlova ny § 21-4 a første og tredje leddet

Forslaget i høringsnotatet tok sikte på å påleggje opplysningsplikt for alle som vil kunne tenkjast å bidra til oppklaring av saka, privatpersonar så vel som institusjonar, offentlege eller private. Dette var meint å følgje av formuleringa "andre enn nevnt i § 21-4". Formuleringa gir eit riktig uttrykk for personkrinsen ein er ute etter. Det er behov for ei klar avgrensing mot personkrinsen i § 21-4, ettersom den nye regelen berre skal kunne brukast på særskilte vilkår. Tvil skulle difor ikkje vere mogleg.

Høringsnotatet opna for å krevje kontrollopplysningar ved "begrunnet mistanke" om at det har skjedd eller "kan skje" urettmessige utbetalningar frå trygda. Dette bør erstattast med "rimelig grunn til mistanke om at det har skjedd eller vil skje" urettmessige utbetalningar, mellom anna for å liggje nærare opp til ordlyden i tilsvarande heimlar i andre lover.

Som etter § 21-4 første leddet, vil det vere plikt til å gi opplysningar berre dersom dette er nødvendig for å avdekkje eller avgrense urettmessige utbetalningar frå trygda, og gjeld berre opplysningar som er naudsynte for dette formålet. Arbeids- og velferds-etaten får ikkje ein blankofullmakt til å hente dei opplysningane etaten meiner er relevante. Det er eit tilleggskrav at opplysningane òg skal vere nødvendige for å gjere seg opp ei meining om spørsmålet, og kravet om rimeleg grunn til mistanke om urettmessige utbetalningar gjeld.

Når dei aktuelle vilkåra er oppfylte, kan etaten òg be om opplysningar om andre enn stønadstakaren.

Ved hentinga av opplysningar må ein følgje reglane i forslaget til ny § 21-4 c. Det er berre reglane i tredje til sjette leddet i paragrafen som skal brukast her. Dette innebærer ei avgrensing av plikta til å gi opplysningar til det ein pliktar å vitne om etter tvistelova.

Departementet foreslår at ein i første leddet i ny § 21-4 a i folketrygdlova gir Arbeids- og velferdsetaten heimel til å hente opplysningar frå andre enn dei som er nemnde i § 21-4 første leddet, personar eller instansar, private eller offentlege. Vilkåret skal vere at det er rimeleg grunn til mistanke om at det har skjedd eller vil skje urettmessige utbetalningar frå trygda. Slike opplysningar skal berre kunne krevjast av Arbeids- og velferdsdirektoratet eller særskilt utpeikte einingar i etaten, og ein kan berre krevje opp-

lysningar som er nødvendige i høve til å avdekkje eller avgrense urettmessige utbetalningar. Opplysningar kan krevjast utan godtgjersle og utan omsyn til teieplikt. Folketrygdlova ny § 21-4 c om reglar for henting av opplysningar skal gjelde.

Reglane om opplysningar utan godtgjersle og utan omsyn til teieplikt vert foreslått tekne inn i folketrygdlova ny § 21-4 a tredje leddet som felles regel for opplysningar frå tredjemann og kontroll på staden. Fleire høringsinstansar spør om ei klargjering av tilhøvet til teieplikta. Regelen om opplysningar utan godtgjersle tilsvarar ordninga for opplysningar etter § 21-4 første leddet.

Kontroll på staden – folketrygdlova ny § 21-4 a andre og tredje leddet

Ved utforminga av ei ordning med kontroll på staden er spørsmålet i kva for tilfelle slik kontroll kan skje. I høringsnotatet bygde ein på at slike kontrollar berre skulle skje når det var grunn til mistanke om trygdemisbruk. Nokon av høringsinstansane meiner at dette vil redusere effekten av slike kontrollar vesentleg. Ofte vil det vere uklart om eit slikt vilkår er oppfylt. Departementet tolkar dette slik at ein ønskjer ei ordning meir i retning av stikkprøvekontroll.

Innføringa av ei ordning med kontroll på staden bør ta sikte på å vere ein fullt ut effektiv reiskap i høve til å avdekkje og hindre trygdemisbruk. Ei effektiv kontrollordning bør opne for stikkprøvekontroll i høve til spesielle verksemdar, i tillegg til kontroll på staden når det er rimeleg grunn til mistanke om at det har skjedd eller vil skje urettmessige utbetalningar frå trygda i samband med verksemda.

Ei rekkje andre lover gir kontrollinstansar høve til kontroll på staden utan vilkår om at det skal vere konkret grunn til mistanke om brot på reglane, til dømes Skatteetaten. Kontrollen vil særleg bli nytta når ein reknar med å finne tilhøve som ikkje samsvarar med reglane. Arbeids- og velferdsetaten bør, etter ei ny vurdering frå departementet, ha høve til å utføre kontrollar utan krav om konkret mistanke eller andre vilkår som vil kunne tolkast og gi opphav til rettssaker eller diskusjonar generelt. Ein slik heimel verker sjølvstøtt, sett i høve til arten av dei kontrolloppgåvene som etaten har og i høve til at brot på reglane enklast kan bli avdekte på denne måten for svært mange av ytingane i folketrygda. Det er ein klar føresetnad at heimelen i tilfelle vert brukt i verksemdar som ein erfaringsmessig veit er utsette med omsyn til trygdemisbruk eller ved konkret mistanke til ei bestemt verksemd.

Det er lagt opp til enkle og ikkje særleg inngripande tiltak under kontrollbesøka.

Fleire høringsinstansar tek opp korleis retten til innsyn i dokumenta er å forstå. Arbeids- og velferdsetaten kan krevje å sjå dokumenta, men det er ikkje

like klart om dei kan ta kopi eller få dokumenta med seg. Heimel til å ta med seg dokument – sikring av bevis – byggjer normalt på avgjerd om dette i tingretten. Etter folketrygdlova § 21-4 noverande femte leddet kan Arbeids- og velferdsetaten krevje slik avgjerd og hjelp frå politiet til å sikre bevisa.

Det er ingen hinder for å ta notat frå dokument ein har fått innsyn i. Neste steg vil kunne vere å få med seg kopi av dokumenta. Ein foreslår at dette vert innarbeidd i lovforslaget. Når det gjeld å ta med seg originaldokumenta, bør ein på førehand ta opp saka etter heimelen ein har i folketrygdlova § 21-4.

Det er ikkje aktuelt å varsle om kontroll på førehand ettersom det klart nok vil motverke intensjonane med kontrollen.

Slike kontrollar må reknast som gransking etter forvaltningslova § 15, som mellom anna etablerer ei klageordning. Regelen bør vere at klage etter forvaltningslova § 15 ikkje skal utsetje kontrollen.

Det er ein føresetnad for effektiv gjennomføring av kontroll på staden at ein får tilgang til lokala eller området der verksemda held til, utan ugrunna opphald. Ein foreslår difor at ein skal kunne krevje bistand av politiet til å gjennomføre kontrollen.

Departementet foreslår at Arbeids- og velferdsetaten eller særskilt utpekte einingar i etaten får heimel i folketrygdlova ny § 21-4 a andre leddet til å gjennomføre kontroll på staden. Ein skal kunne krevje at arbeidstakarane identifiserer seg, samt innsyn i og kopi av dokument som kan avdekkje eller hindre urettmessige utbetalningar. Kontrollen skal gjennomførast utan varslingsrett på førehand, ei eventuell klage over kontrollen skal ikkje føre til utsetjing, og ein kan be om bistand frå politiet til å gjennomføre han. Kontroll på staden kan gjennomførast som stikkprøvekontroll i utsette bransjar, og generelt ved konkret mistanke om trygdemisbruk. Det vert foreslått presisert at helseopplysningar berre kan krevjast etter reglane i §§ 21-4 og 21-4 c.

Reglane i folketrygdlova ny § 21-4 a tredje leddet om at opplysningar eller innsyn i dokument vert å gi utan hinder av teieplikt og utan godtgjersle skal gjelde også i høve til kontroll på staden.

Utteksling av informasjon med forsikringsselskap mv. – folketrygdlova ny § 21-4 b

DEPARTEMENTET SI VURDERING

Høyringa støttar at ein bør gå vidare med forslaget om utveksling av informasjon mellom Arbeids- og velferdsetaten og forsikringsselskapa mv.

Ein må gjere endringar i lovene som regulerer teieplikta for finansnæringa, slik at tilhøva ligg til rette for at ein kan gi informasjon til Arbeids- og velferdsetaten. Når denne teieplikta berre må vike for pålegg om å gi informasjon, vil ein ikkje etter eige tiltak kunne gi opplysningar til Arbeids- og velferdsetaten.

Det er òg eit behov for å gå gjennom utforminga og i nokon grad omfanget av varslingsretten etter forslaget i høyringsnotatet.

Varslingsretten bør gjelde når ein person ved forsett eller aktløyse har fått eller har søkt å oppnå urettmessige ytingar frå Arbeids- og velferdsetaten. Dette medfører at varslingsretten vert avgrensa til dei same tilfella som foreslått i høyringsnotatet, likevel slik at ein òg skal kunne varsle sjølv om forsettet eller aktløysa ikkje har ført til utbetalningar frå trygda. Eit forsikringsselskap skal i slike tilfelle kunne varslast om tilhøve som har medført eller kan medføre urettmessige utbetalningar frå denne institusjonen til denne personen.

Reaksjonane i høyringsrunden i høve til spørsmålet om eit register i forsikringsbransjen over avslørte trygdemisbrukssaker gir ikkje grunnlag for ei meir omfattande informasjonsutveksling frå Arbeids- og velferdsetaten til forsikringsselskapa enn det som var foreslått. Ein held difor fast ved forslaget om at melding frå etaten berre vert gitt til det konkrete selskapet der personen er forsikra.

Spørsmål er om Arbeids- og velferdsetaten bør ha varslingsrett i høve til forsikringsselskapa utan omsyn til kva som har skjedd i eigen etat. Ei slik endring av forslaget ville medføre vesentleg enklare reglar, men departementet er usikker på om dette ville gjere ordninga meir effektiv. Spørsmålet vil kunne vurderast på nytt på grunnlag av erfaringane i praksis. Ein kan heller ikkje sjå at tilhøva per i dag ligg til rette for å inkludere likningskontora i samarbeidsordninga.

Departementet foreslår at ein etablerer eit forbod mot å gi vidare opplysningane som er henta for eiga handsaming, og gir retningslinjer for kva varslet skal gå ut på. Varslet skal opplyse kva for ytingar vedkomande har fått eller søkt å oppnå og kva dei feilaktige eller mangelfulle opplysningane gjeld. Selskapet vil ikkje med heimel i den nye paragrafen kunne få noko frå Arbeids- og velferdsetaten som kan vere til direkte bruk ved handsaminga av saka.

Den som det vert gitt opplysningar om, skal ikkje få varsel om informasjonsutvekslinga. Dette for redusere risikoen for tilpassingar.

Ein foreslår at reglane om teieplikt for mottakar av opplysningane etter varslingsordninga, begrensingar i bruken av opplysningane og fritak for straff og erstatning for den som gir opplysningar i god tru, vert tekne med i lovforslaget.

Spørsmålet om å gi varslingsrett til alle som kan få pålegg om å gi opplysningar etter folketrygdlova § 21-4 første leddet, vil ikkje bli foreslått no, men vil bli vurdert seinare.

Ulempene ved ei varslingsordning er at den vil kunne nyttast selektivt ut frå personlege preferansar og i verste fall utan tilstrekkeleg grunn. Risikoen er

minimal med den utforminga forslaget har fått. Varslingsretten er lagt til profesjonelle aktørar innanfor eige fagfelt. Ein finn likevel grunn til å ta inn heimel til å gi reglar om korleis retten skal utøvast i praksis.

Departementet foreslår at det vert etablert ein ny § 21-4 b i folketrygdlova som gjort greie for ovanfor. For å sikre at finansinstitusjonar skal kunne gi informasjon til Arbeids- og velferdsetaten, foreslår ein i tillegg endringar i lovene om sparebankar (§ 21 første leddet), forretningsbankar (§ 18 første leddet) og i forsikringslova (§ 1-6 andre leddet) som gjer det klart at teieplikta i næringa ikkje er til hinder for at det vert gitt informasjon etter folketrygdlova § 21-4 b.

Presisering av at personar som får overgangsstønad må gjere det sannsynleg at han eller ho er einsleg far eller mor med eineomsorg for barn – folketrygdlova § 15-5 første leddet

DEPARTEMENTET SI VURDERING

I høve til legitimiteten i ordninga er det viktig å hindre misbruk av overgangsstønad. Tilbakemeldinga frå direktoratet om utfordringar ved praktiseringa av regelverket og spørsmålet om innføring av ein regel om kven som må føre bevis for separat hushald parallelt til det som materielt gjeld for utvida barnetrygd, tilseier at ein bør få ein slik regel i lova med omsyn til overgangsstønad.

Overgangsstønad og utvida barnetrygd rettar seg i det vesentlege til same målgruppa, einslege foreldre. Ytingane har likevel ulikt formål.

Det alminnelege, sivilrettslege utgangspunktet er at det er den som hevdar å ha ein rett som må gjere dette sannsynleg. Trygderetten har i samsvar med fast og langvarig praksis lagt til grunn at det som hovudregel er den som meiner å ha krav på den aktuelle ytinga som også må føre bevis for kravet.

På bakgrunn av tilbakemeldingane frå direktoratet om praktiseringa av reglane i etaten, vil det vere tenleg å presisere i lova at det er stønadstakaren som må føre bevis for at vilkåra er oppfylte.

Departementet foreslår at folketrygdlova § 15-5 første leddet vert presisert, slik at det går fram at stønadstakaren må gjere det sannsynleg at han eller ho er eineforsørgjar med eineomsorg for barn.

Opplysningar til andre forvaltningsorgan – arbeids- og velferdsforvaltningslova § 7

DEPARTEMENTET SI VURDERING

Det gis i høyringa støtte til forslaget om heimel for å gi andre forvaltningsorgan opplysningar av eige tiltak for å hindre urettmessige offentlege utbetalningar, men at forslaget ikkje går langt nok i å opne for varslings til andre offentlege organ. Arbeids- og velferdsetaten sitt inne med mykje kunnskap som ville

kunne vere til nytte for andre organ, men har svært lite høve til å gi opplysningar av eige tiltak.

Prinsippet om at offentlege organ berre skal gi opplysningar dersom det tener interessene til avgjevarorganet, må vegast opp mot omsynet til ei effektiv forvaltning og ønsket om riktig avgjerd i sakene. Det er her òg sett i gang arbeid på europeisk og nordisk nivå, særleg med sikte på tilfella av forsettleg tileiging av offentlege pengar.

Arbeids- og velferdsetaten bør kunne gi opplysningar av eige tiltak for å sikre at innbetalningar til det offentlege skjer i samsvar med reglane.

Når det gjeld opplysningsrett på andre område, finn ein ikkje tilstrekkeleg grunn til å ta opp forslag no, men er samd i ein meir omfattande opplysningsrett for Arbeids- og velferdsetaten.

Ein har vurdert nærare å ta med opplysningsrett til løyveorgana ut frå dei avdekte problema i drosjenæringa, men det er uklart kva for nytte ein slik opplysningsrett vil ha i praksis. Området er òg framleis under utgreiing.

Departementet foreslår at arbeids- og velferdsforvaltningslova vert endra slik at Arbeids- og velferdsetaten av eige tiltak kan gi opplysningar til andre forvaltningsorgan for å hindre at nokon får urettmessige utbetalningar frå eller unndreg seg innbetalningar til det offentlege. Det vert òg gjort tillegg i teksten for å klargjere spørsmålet om unntak frå teieplikta, paragrafen vert òg omdisponert. Målet er å få fram at reglane om unntak frå teieplikta i forvaltningslova § 13 b nr. 5 og 6 ikkje gjeld, og at unntak frå teieplikta må vere direkte fastlagte enten i paragrafen sjølv eller i andre lover som vert nytta av Arbeids- og velferdsetaten.

Gebyr og tvangsmulkt når opplysningar ikkje vert gitt – folketrygdlova §§ 25-3 og 25-12

DEPARTEMENTET SI VURDERING

Det bør arbeidast vidare med spørsmålet om sanksjonar i høve til manglande oppfylld opplysningsplikta etter lova. Aktuelle lovforslag vil bli lagt fram når saka er klar. Ein legg difor ikkje framlegg om oppheving av straffebodet i folketrygdlova § 25-12.

Folketrygdlova § 25-3 femte leddet gir i dag heimel til sanksjonar når arbeidsgjevar ikkje oppfyller pliktene etter § 25-2 i lova. Det var i høyringa ikkje foreslått endringar i gjeldande rett, men forslaget gjekk ut på at ein for å gi betre informasjon om innhaldet i regelen skulle ta inn kva desse pliktene gjekk ut på. Høyringa viser at det er vanskeleg å gjere denne føreseigna meir informativ utan å ta inn heile innhaldet frå § 25-2 i den etterfølgjande paragrafen. Ein foreslår difor ikkje noka endring i dette leddet.

I høyringsnotatet vart det foreslått å gjere det klart at ein kan ileggje gebyr for manglande oppfyl-

ling av meldeplikt til AA-registret som vert oppdaga under kontroll på staden. Ein foreslår at folketrygdlova § 25-3 andre leddet vert endra, slik at det går klarare fram at gebyr alltid kan illeggjast når melding ikkje er gitt innan fristen.

1.4 Renter og erstatning i trygdesaker

Departementet si vurdering

RENTER VED ETTERBETALING OG TILBAKEKREVJING

Talet på saker som vert omfatta av renteordninga ved etterbetaling er ikkje stort og ein bør kunne etablere ei ordinær renteordning utan større administrative kostnader. Ordninga bør i størst mogleg grad dekkje opp for det reelle tapet ved at ein ikkje har fått den ytinga ein hadde krav på til rett tid.

Når det gjeld ei ordning med renter i tilbakekrevjingssakene, bør ein ta omsyn til dei tekniske problema som Arbeids- og velferdsdirektoratet har peikt på. Ordninga i Skatteetaten med rentetillegg vil kunne vere eit utgangspunkt.

Departementet er samd i at dersom ein skal krevje renter ved tilbakekrevjing frå ordinære stønadstakarar, bør ein òg gjere dette ved tilbakekrevjing mot behandlarar som har fått feilutbetalningar i samband med direkte oppgjør frå trygda.

Ein foreslår at det vert gitt renter ved etterbetaling av ytingar etter folketrygdlova § 22-13 sjette leddet eller § 22-14 fjerde leddet (feilinformasjon/feilaktig vedtak) og ved etterbetaling når etaten av eige tiltak rettar feil ved det opprinnelege vedtaket.

Vidare foreslår ein at renter vert rekna for seg for kvar av terminane som etterbetalinga omfattar, frå den datoen da ytinga skulle ha vore utbetalt fram til etterbetalinga vert effektivert. Ein foreslår at rentesatsen skal svare til om lag halvparten av forseinkingsrenta, men slik at den konkrete satsen vert å fastsetje av departementet.

Dersom det vert gjort frådrag i ei etterbetaling for ytingar frå folketrygda eller for økonomisk sosialhjelp som stønadstakaren har fått i etterbetalingsperioden, bør ein berre rekne renter av restbeløpet. Frådrag for individstønad etter arbeidsmarknadslova bør ha same verknad.

Etterbetalingane i feilsaker vil ofte omfatte ytingar for fleire år, og det er i utgangspunktet liten grunn til ein regel om at renter berre vert gitt når dei utgjør eit visst minstebeløp. Dersom erfaringane i praksis talar for dette, vil ein kunne supplere lova. Ein foreslår derimot at plikta til å gi renter suspenderast dersom stønadstakaren er årsak til forlenging av rentetida.

Når det gjeld tilbakekrevjingssaker, foreslår det at det skal krevjast eit rentetillegg på 10 pst. av tilbakebetalingsbeløpet ved tilbakekrevjing mot stønadstakarar mv. etter folketrygdlova § 22-15, når den som

kravet rettar seg mot har handla forsettleg eller grovt aktlaust.

Målet må vere å etablere ei ordinær renteordning ved tilbakekrevjinga når dei systemtekniske tilhøva ligg til rette for dette. I mellomtida vil det kunne vere aktuelt å justere den foreslåtte ordninga på grunnlag av erfaringane i praksis.

Det foreslås at det vert gitt noko strengare reglar ved tilbakekrevjing mot behandlarar etter forslaget til folketrygdlova ny § 22-15 a. Ein foreslår at rentetillegget her skal utgjere 10 pst. som for stønadstakarar. Rentetillegget skal gjelde alle saker etter folketrygdlova ny § 22-15 a. Ein foreslår vidare at det vert rekna forseinkingsrenter dersom betaling skjer etter den fastsette betalingsfristen, rekna av tilbakebetalingskravet med rentetillegget på 10 pst.

Det foreslås at dei skisserte reglane vert plasserte i folketrygdlova § 22-17 (rentetillegg ved etterbetaling) og § 22-1 a (rentetillegg ved tilbakekrevjing).

TILHØVET TIL ERSTATNINGSRETTE

Det er få høyringssvar her, og det ser ut til at det kan ha vore vanskeleg å sjå klart kva som var innhaldet i forslaget.

Det kan vere grunn til å slå fast at forslaget ikkje er eit generelt unntak frå erstatningsretten for verksemda til Arbeids- og velferdsetaten. Forslaget vert å tolke strengt etter ordlyden, som avgrensar reguleringa til saker der det vert gitt etterbetaling etter folketrygdlova § 22-13 eller § 22-14 fjerde leddet.

Departementet foreslår at det vert etablert ein regel i folketrygdlova ny § 22-17 b om at ein ikkje kan krevje erstatning for terminar med ytingar som ikkje vert dekte av di etterbetalinga etter folketrygdlova § 22-13 ikkje går langt nok attende i tid. Tilsvarende skal ein ved etterbetaling av ytingar ikkje kunne krevje erstatning for rentetap utover det som følgjer av forslaget til folketrygdlova ny § 22-17.

Den foreslåtte regelen om avskjering av erstatning tolkast strengt etter ordlyden. Det må vere grensene i § 22-13 som er årsak til at dei aktuelle terminane ikkje vert gitt – andre situasjonar fell utanom og kan i prinsippet gi grunnlag for erstatning. Eit praktisk tilfelle er saker der feilinformasjon frå etaten fører til at ein ikkje tener opp rett til ei yting.

YTINGAR ETTER ANDRE LOVER ENN FOLKETRYGDLOVA

Departementet foreslår at ein i forskotteringslova § 7 nytt åttande ledd viser til den foreslåtte regelen i folketrygdlova ny § 22-1 b om avskjering av renter og erstatning, men at ein inntil vidare ikkje gjer endringar i dei andre lovene. Problema i høve til lange etterbetalingar og terminar som fell utanfor etterbetalingane gjeld i fullt mon i forskotteringsordninga. Det vil også vere aktuelt å vurdere renter ved etterbe-

taling av forskot eller ved tilbakekrevjing av feilutbetalinger av forskot, men dette bør skje i samband med spørsmålet om renter av skyldig underhaldsbidrag til barn. Ein reknar med at desse spørsmåla ikkje i same grad er aktuelle i høve til dei andre lovene.

1.5 Forskriftsheimel for å krevje elektronisk innsending av sjukmeldingar mv.

Innleiing

Det er viktig å etablere elektronisk informasjonsutveksling mellom dei ulike aktørane i helse- og omsorgssektoren for å sikre kvalitet og effektivitet. Rasjonaliseringsgevinsten er stor.

Arbeids- og velferdsetaten har utvikla elektroniske løysingar for innsending av sjukmeldingar, legeattestar og direkte oppgjer til etaten. Legane, den største potensielle brukargruppa, har tekne dei i bruk i mindre grad.

Formålet med forslaget til lovendring er å etablere ein heimel for å kunne krevje elektronisk innsending av sjukmeldingar og legeattestar frå legar til Arbeids- og velferdsetaten. På det noverande tidspunktet ønskjer Regjeringa å leggje til rette lovverket slik at eit krav om elektronisk kommunikasjon kan ta til å gjelde på eit seinare tidspunkt, det vil si når flest moglege føresetnader for god elektronisk kommunikasjon mellom dei aktuelle aktørane er til stades. På sikt vil ein vurdere den same typen verkemiddel overfor alle andre helsepersonellgrupper som kan skrive ut sjukmelding eller attest som trygda finansierer, eller som har direkte oppgjer med Arbeids- og velferdsetaten.

Departementet sine vurderingar

Det er eit mål at informasjonsutveksling i helse- og omsorgssektoren skal skje elektronisk, jf. eNoreg 2009 og St.meld. nr. 17 (2006-2007) Eit informasjonssamfunn for alle. Samspill versjon 2.0 gir retning og samordning i IKT-utviklinga i sektoren.

Det er gjort store investeringar i utviklinga av Ei@-løysinga og KUHR, og det er avgjerande for kostnadseffektiviteten og gevinstrealiseringa til løysingane at mellom anna legar tek dei i bruk. Manglande legebruk av dei elektroniske løysingane fører til at etaten må bruke ressursar på manuelt arbeid som elles kunne ha vore frigjort til andre oppgåver.

I tillegg har Helse- og omsorgsdepartementet løyvd store summar til investeringar og drift av Norsk Helsenett og til at legar skal kunne kople seg opp til helsenettet. Så langt har dette ikkje ført til ønskeleg effektivitet eller innsparing. Dei ulike aktørane må sjølve utvikle aktuelle tenester i nettet. Dei regionale helseføretaka har eit ansvar for å medverke til dette saman med Arbeids- og velferdsetaten.

Norsk Helsenett gjorde i 2007 ein rammeavtale med Legeforeningen som omfattar både fastlegar og avtalespesialistar. Ei klar målsetjing for samarbeide er å auka elektronisk samhandling mellom aktørar i helse- og omsorgssektoren.

Departementet ser det som ein føresetnad for at helse- og omsorgssektoren skal kunne kommunisere elektronisk på ein forsvarleg måte, at alle aktørar bruker standardiserte løysingar over ein robust infrastruktur – som Norsk Helsenett. Det er ikkje eit krav å bruke Norsk Helsenett.

Dersom elektronisk innsending av sjukmeldingar, legeattestar og direkte oppgjer ikkje lykkast, vil det vere eit tilbakesteg når det gjeld IKT-satsinga i helse- og omsorgssektoren. eResept, elektroniske rekvisisjonar for pasienttransport, elektronisk utsending av fastlegelister, elektronisk frikortløysing og andre framtidige løysingar for elektronisk kommunikasjon av sensitive personopplysningar er avhengig av at legar har investert i den same infrastrukturen som ved bruk av Ei@-løysinga og KUHR. Manglande infrastruktur vil difor òg hindre målrealisering og vere ein alvorleg risikofaktor ved utvikling av nye elektroniske løysingar. Dette må sjåast i samanheng med dei føringane Stortinget har gitt i samband med Helserefusjonsprosjektet, der det er vedteke at forvaltningsansvaret for helserefusjonar skal flyttast ut av Arbeids- og velferdsetaten seinast innan 2010 og organiserast som ein del av helseforvaltninga.

Legar som tek del i eit offentleg finansieringssystem – her ei refusjonsordning som for mange utgjør ein viktig del av inntektsgrunnlaget – må akseptere å bli pålagde ei administrativ plikt som har stor effektiviseringsgevinst for det offentlege. På sikt vil det òg vere effektiviseringsgevinst for legane.

Det er fleire føresetnader som må vere på plass før eit rettsleg krav om elektronisk kommunikasjon mellom legar og Arbeids- og velferdsetaten kan setjast i verk. Det vil framleis ta litt tid før tenestetilbodet til Norsk Helsenett er på plass. Det same gjeld etableringa av ein tilfredsstillande elektronisk tovegskommunikasjon med Arbeids- og velferdsetaten. På bakgrunn av dei tidkrevjande prosessane som nye løysingar og tenester representerer, er det på noverande tidspunkt berre behov for å leggje til rette lov- og forskriftsverket, for at dei kan setjast i verk på eit seinare tidspunkt. Varsel om at rettsleg krav om elektronisk kommunikasjon kan verke stimulerande og disiplinerande slik at løysingane blir best mogleg samla sett for heile sektoren.

Departementet vil på sikt vurdere same typen verkemiddel overfor andre helsepersonellgrupper som kan utferde sjukmelding eller attest, eller som har direkte oppgjer med Arbeids- og velferdsetaten.

1.6 Iverksetjing

Det foreslås at lovendringane skal gjelde frå 1. januar 2009. Ei rekkje av endringane er av ein slik art at det ikkje er naudsynt med overgangsreglar.

Endringane i reglane om tilbakekrevjing inneber at vedtak i Arbeids- og velferdsetaten får direkte tvangsgrunnlag, medan ein i dag må gå til domstolane før tvangsfullføring kan skje. Ein foreslår her at saker som er reiste for domstolane før 1. januar 2009 skal handsamast der, med mindre Arbeids- og velferdsetaten og den private parten gjer avtale om at reglane i folketrygdlova §§ 22-15 eller 22-15 a skal gjelde.

Når det gjeld reglane i folketrygdlova §§ 22-17 og 22-17 a om renter og rentetillegg, foreslås det at desse paragrafane berre skal få verknad i saker der vedtak om etterbetaling eller tilbakekrevjing vert gjort etter 31. desember 2008. Dette inneber at dei nye reglane får verknad også når årsaka til etterbetalinga eller kravet om tilbakebetaling er tilhøve i tida før lova tok til å gjelde, berre vedtaket kjem etter 31. desember 2008. Dette er ikkje noko problem for renter ved etterbetaling av ytingar. Når det gjeld rentetillegget ved tilbakekrevjing av feilutbetalingar, har ein i lengre tid hatt heimel for å krevje dette, sjølv om ein i praksis ikkje har nytta heimelen. Departementet meiner difor at ein må kunne gi rentetillegget verknad i alle saker der vedtaket om tilbakekrevjing vert gjort etter 31. desember 2008.

Det foreslås at reglane i folketrygdlova § 22-17 b første punktumet ikkje skal gjelde for krav om erstatning som grunnar seg på hendingar før lova tok til å gjelde.

1.7 Økonomiske og administrative konsekvensar

Endringane i reglane om tilbakekrevjing

Forslaga til endringar i reglane om tilbakekrevjing medfører ikkje prinsipielle endringar med omsyn til når Arbeids- og velferdsetaten kan ta opp krav om tilbakebetaling av for mykje utbetalte beløp. Det vert opna for tilbakekrevjing etter reglane i folketrygdlova når feilutbetalinga har skjedd til andre enn stønadstakar, og ein får nye lovreglar om tilbakekrevjing ved feilutbetalingar til behandlarar. Dette gir ei forenkling av arbeidet, og resultatet vil venteleg bli at tilbakekravd beløp aukar. Ein reknar skjønsmessig effekten av forslaga til i storleiken 5 mill. kroner i året.

Tiltaka mot trygdemisbruk

Arbeids- og velferdsetaten er avhengig av heimlar til kontroll for å kunne avdekkje og dokumentere urettmessig mottak av ytingar på ein effektiv måte. Forslaga reknast å føre til ei enklare sakshandsaming

og betre tilgang på opplysningar. Potensialet for innsparingar ved å stanse urettmessige utbetalingar er stort, spesielt nevnes dei store akkumulerte effektane når det gjeld langtidsytingar.

Det er realistisk å rekne med ei innsparing på 40 mill. kroner i året på grunn av forslaga om betre tilgang på opplysningar mv. Ein vil òg kunne få ein preventiv effekt som er større enn dei avslørte misbruks-tilfella.

Den utvekslinga av informasjon som det er lagt opp til mellom forsikringsselskap mv. og Arbeids- og velferdsetaten, vil føre til effektivisering og reduserte feilutbetalingar jamvel på forsikringssida. Finansnæringens Hovedorganisasjon (FNH) ventar at svindele vil auke og reknar med at forsikringssvindelen på det aktuelle området kan utgjere om lag 1 mrd. kroner i året.

Renter og erstatning i trygdesaker

Talet på saker med etterbetaling etter folketrygdlova § 22-13 sjette leddet og § 22-14 fjerde leddet er ikkje stort, men det kan vere store beløp som vert etterbetalte. Talet på saker der Arbeids- og velferdsetaten rettar feil av eige tiltak er ikkje kjent, men det er her sjeldan tale om lange etterbetalingsperiodar og større beløp. Uttellingane til/utbytte av renter i desse sakene vil difor vere moderate, og det kan vere aktuelt med reglar om at renter berre vert gitt når dei kjem opp i eit visst minstebeløp.

Etterbetalingane vil kunne variere mykje i omfang frå år til år. Gjennomsnittleg årleg meirutgift vert rekna til 3 mill. kroner.

Relativt få saker med renter gjer at det administrative meirarbeidet på grunn av forslaget vert tilsvarende avgrensa. Renter må reknast manuelt eller ved hjelp av eit særskilt utvikla program. Utviklingskostnadene til eit slikt program kjem i tillegg til meirarbeidet med ordninga.

Forslaget om eit rentetillegg ved tilbakekrevjing vil føre til meirinntekter, som vil kunne utgjere i storleiken 5 mill. kroner i året.

Forslaget om reglar som klargjer tilhøvet til erstatningsretten vil gjere sakshandsaminga enklare. Den økonomiske effekten vil variere sterkt frå år til år. Innsparinga vil kunne utgjere om lag 3 mill. kroner i året i gjennomsnitt.

Oppsummering – tiltaka mot trygdemisbruk mv.

Dei økonomiske konsekvensane av forslag av den aktuelle typen er svært vanskelege å rekne på, men ein reknar med ei samla netto innsparing for folketrygda på 40–60 mill. kroner. Forslaga vil med eitt unntak føre til reduserte utgifter/meirinntekter for folketrygda.

Forslaga til endringar er i hovudsak grunna på ønske frå etaten med sikte på å lette eller effektivise-

re sakshandsaminga. Talfesting er vanskeleg. Forslaget om ei renteordning vil føre til noko meirarbeid, inkludert arbeid med etablering av ei teknisk løysing.

Økonomiske og administrative konsekvensar – innsending av elektroniske sjukmeldingar mv.

Hovudgevinsten knytt til ein overgang til elektronisk innsending av sjukmeldingar, legeattestar og direkte oppgjer, er at ressursar kan overførast frå manuelle oppgåver og logisk kontroll av opplysningane. Elektroniske løysingar er ein føresetnad for realiseringa av den nye arbeidsdelinga i Arbeids- og velferdsetaten, og er dermed med på å innfri måla for NAV-reforma.

Omlegginga vil i sin tur føre til meir korrekt bruk av offentlege midlar. Elektronisk innsending vil vidare gi betre datakvalitet/datagrunnlag – som vil gi betre styringsdata, som igjen vil gi grunnlag for meir målretta tiltak.

Ved utgangen av 2007 var 1 236 av 1 567 fastlegekontor kopla opp til Norsk Helsenett. Brutto einingsavgift for tilknytning per legekontor er drygt 26 000 kroner. Kostnadene til innkjøp og installasjon av PKI er ca. 15 000 kroner, i tillegg kjem kostnader til oppgradering eller innkjøp av kommunikasjonsprogramvare. Sosial- og helsedirektoratet har i perioden 2003 til 2006 gitt tilskot på ca. 33,5 mill. kroner til oppkopling av legekontor til Norsk Helsenett og til innkjøp av PKI-løysingar.

Kommunane må dekkje eigne kostnader ved oppkopling til Norsk Helsenett. Fastlegepraksisar der legane er tilsette i kommunane, eller som inngår i kommunale nett (ca. 8 pst. av fastlegane er kommunalt tilsette), har fått tilskot på lik linje med legekontor med privatpraktiserande fastlegar.

Det er enno ikkje teke stilling til iverksetjingstidspunktet for krav til elektronisk kommunikasjon mellom legar og Arbeids- og velferdsetaten. Når vilkåra for eit slikt krav ligg føre, m.a. med eit betre tenestetilbod over Norsk Helsenett, vil fordelane/gevinstrealiseringa for legane svare til dei aktuelle kostnadene.

Den samla samfunnsøkonomiske gevinsten heng saman med kor raskt ein oppnår full overgang til elektronisk meldingsutveksling.

1.8 Hovedinnholdet i og bakgrunnen for Ot.prp. nr. 21 (2008-2009) om lov om endringer i folketrygdloven

I Ot.prp. nr. 76 (2007–2008) som ble oversendt 27. juni 2008, er det foreslått en rekke endringer i folketrygdlovens regler om innhenting av opplysninger mv. og tilbakekreving av feilutbetalinger. I Ot.prp. nr. 82 (2007–2008) om lov om endringer i lov 28. februar 1997 nr. 19 om folketrygd (folketrygdloven) mv. som ble oversendt 26. september 2008, er

det foreslått endringer i flere av de samme bestemmelsene i forbindelse med at behandling og utbetaling av stønad til helsetjenester overføres fra Arbeids- og velferdsetaten til Helsedirektoratet og underlagte organer. Helse- og omsorgsdepartementet valgte i sin proposisjon å relatere endringsforslagene til gjeldende folketrygdlov.

Endringene i de aktuelle bestemmelsene i Ot.prp. nr. 82 (2007–2008) dreier seg om tilføyelser med sikte på at reglene, i tillegg til Arbeids- og velferdsetaten, skal kunne brukes av "Helsedirektoratet eller det organ Helsedirektoratet bestemmer" (eller tilsvarende formuleringer). Et unntak er endringene som knytter seg til innkreving av feilutbetalinger som gjelder helserefusjoner eller andre feilutbetalinger fra helse-tjenesteforvaltningen. Etter gjeldende regler og etter forslagene i Ot.prp. nr. 76 (2007–2008) skal innkreving foretas av Arbeids- og velferdsetatens innkrevingssentral etter reglene i bidragsinnkrevingssloven. Helse- og omsorgsdepartementet ønsket imidlertid å holde mulighetene åpne for at innkreving skulle foretas av et annet organ, men fortsatt med anvendelse av de tvangsmidler som bidragsinnkrevingssloven stiller til rådighet. Forslaget i Ot.prp. nr. 82 (2007–2008) til endring i folketrygdloven § 22-15 nåværende fjerde ledd tok sikte på å holde en slik mulighet åpen.

De berørte bestemmelser er forslagene til endringer i folketrygdloven § 21-3 tredje ledd, § 21-4 første og andre ledd, § 21-4 a første ledd, § 21-4 c andre, tredje og fjerde ledd, § 22-15 første, fjerde og sjunde ledd og § 22-15 a første, tredje og femte ledd. Det foreslås at lovforslagene endres i tråd med dette.

I tillegg bør det foretas en endring i en ny bestemmelse foreslått i Ot.prp. nr. 82 (2007–2008), folketrygdloven § 21-11 a. I denne bestemmelsen vises det til enkelte av bestemmelsene i arbeids- og velferdsforvaltningsloven § 7. Disse henvisningene bør rettes opp som følge av de endringer i den sistnevnte bestemmelsen som er foreslått i Ot.prp. nr. 76 (2007–2008).

Det foreslås at lovendringene trer i kraft straks.

Det vises til proposisjonens punkt 2 for nærmere redegjørelse av merknader til de enkelte bestemmelsene i forslaget til endringer i folketrygdloven.

2. KOMITEENS BEHANDLING AV SAKEN

I forbindelse med behandlingen av Ot. prp. nr. 76 (2007–2008) mottok komiteen 8. og 9. november 2008 brev fra statsråd Dag Terje Andersen vedrørende endringer i lovforslaget. Bakgrunnen var at det var oversendt to proposisjoner som omhandlet endringer i samme bestemmelsene i lov om folketrygd. Ot.prp. nr. 82 (2007–2008) om lov om endringer i folketrygdloven fra Helse- og omsorgsdepartementet, jf. Innst. O. nr. 13 (2008–2009) fra helse- og omsorgs-

komiteen, ble behandlet i Odelstinget 25. november 2008 og i Lagtinget 4. desember 2008. Helse- og omsorgsdepartementet valgte i sin proposisjon å relatere endringsforslagene til gjeldende folketrygdlov. Arbeids- og inkluderingsdepartementet oversendte derfor 12. desember 2008 Ot.prp. nr. 21 (2008–2009) om lov om endringer i folketrygdloven. Begge proposisjonene er behandlet i denne innstillingen, se for øvrig punkt 1.8 over.

3. KOMITEENS MERKNADER

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Lise Christoffersen, Eva Kristin Hansen, Per Rune Henriksen og Anita Orlund, fra Fremskrittspartiet, Robert Eriksson, Kari Kjønås Kjos og Kenneth Svendsen, fra Høyre, Martin Engeset, fra Sosialistisk Venstreparti, lederen Karin Andersen, fra Kristelig Folkeparti, Åse Gunhild Woie Due-sund, fra Senterpartiet, Alf Ivar Samuelsen, og fra Venstre, André N. Skjelstad, viser til Ot.prp. nr. 76 (2007–2008) om lov om endringer i folketrygdlova og i enkelte andre lover (tilbakekreving etter feilutbetalinger, tiltak mot trygdemisbruk, renter og erstatning i trygdesaker), og Ot.prp. nr. 21 (2008–2009) Om lov om endringer i folketrygdloven.

Hovedinnholdet i og bakgrunnen for proposisjonene

Komiteen understreker at lovforslaget tar sikte på å gjøre det enklere å hindre og avsløre trygdemisbruk.

Komiteen viser til at Odelstinget i forbindelse med behandling av Ot.prp. nr. 82 (2007–2008) Om lov om endringer i lov 28. februar 1997 nr. 19 om folketrygd (folketrygdloven) mv., vedtok endringer i flere av de samme bestemmelsene som ligger til behandling i denne proposisjonen.

Komiteen viser til at dette er bakgrunnen for at Ot.prp. nr. 21 (2008–2009) Om lov om endringer i folketrygdloven ble fremmet.

Komiteen viser også til at Ot.prp. nr. 21 (2008–2009) er behandlet i denne innstillingen.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, viser til at høringsrun-den har bidratt til en grundig vurdering, og at lovforslagene bygger på en god avveining av behov for kontroll og effektivitet opp mot hensynet til personvern og rettssikkerhet.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet har behov for å understreke at man synes det er svært uheldig at arbeids- og sosialkomiteen ikke ble gjort kjent med forholdet mellom Ot.prp. nr. 76 (2007–2008) og Ot.prp. nr. 82 (2007–2008) før på kvelden den 8. desember 2008. Spesielt uheldig var dette med tanke på at komiteen skulle avgi sin innstilling til Ot.prp. nr. 76 (2007–2008) den 11. desember 2008.

Disse medlemmer vil vise til at Ot.prp. nr. 82 (2007–2008) ble oversendt fra Regjeringen den 26. september 2008, og mener derfor at Regjeringen hadde god tid til å gjøre forholdet mellom disse to nevnte lover kjent for Stortinget på et langt tidligere tidspunkt.

Tilbakekreving av feilutbetalinger

Tilbakekreving av feilutbetalinger – lov om folketrygd § 22-15

Komiteen har merket seg at endringene i § 22-15 første ledd innebærer en endring av lovteksten fra:

"Dersom et medlem har mottatt en ytelse etter denne loven i strid med redeligheten og god tro, kan beløpet kreves tilbake"

til

"En utbetaling som Arbeids- og velferdsetaten har foretatt til noen som ikke har krav på den, kan kreves tilbake dersom den som har fått utbetalingen (mottakeren) eller noen som opptrådte på vegne av mottakeren forsto eller burde ha forstått at utbetalingen skyldtes en feil."

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, og Senterpartiet, registrerer at forslaget ikke innebærer noen vesentlige endringer i forhold til gjeldende rett når det gjelder grunnlaget for tilbakekreving, men at den lite brukte formuleringen "i strid med redelighet og god tro" utgår da denne kunne virke unødvendig støtende. Flertallet registrerer videre at forslaget innebærer at det gis klare regler for innkreving av feilaktig utbetaling også fra den som opptrådte på vegne av mottakeren, noe som vil lette innkrevingen av slike feilutbetalinger.

Flertallet viser til at ordlyden i § 22-15 første ledd andre og tredje punktum ikke medfører noen endring når det gjelder "skyldkravet".

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre er enig i at det bør være mulig å kreve tilbakebetaling av urettmessig utbetalt beløp også når mindre alvorlige forhold er årsaken til feilutbetalingen.

Disse medlemmer vil påpeke at ordlyden "forsto" eller "burde ha forstått" vil kunne dekke et betydelig videre felt og gi grunnlag for krav om tilbakebetaling også i de tilfellene der man åpenbart må ha forstått at det foreligger en feil, men velger å unnlate å gjøre oppmerksom på dette.

Disse medlemmer vil videre påpeke at forslag til ny lovtekst innebærer en innskjerpelse av dagens lovtekst, og støtter dette.

Komiteen støtter forslaget til endring i § 22-15 første ledd.

Komiteen viser til at endringene i § 22-15 andre ledd slår fast som prinsipielt grunnlag at tilbakekreving skal skje fra den som har mottatt utbetalingen. Videre slås det fast at krav som ikke kan dekkes hos mottakeren kan rettes mot en representant som har vært uaktsom.

Komiteen viser til at det tas inn en bestemmelse om at krav skal kunne rettes mot arbeidsgiver i tilfeller der arbeidsgiver har forskuttet sykepenger og får refusjon fra folketrygden uten at vilkårene for sykepenger var oppfylte. Dette gjelder bare dersom arbeidsgiver har vært uaktsom. Dersom arbeidsgiver har vært i aktsom god tro, og grunnlaget for tilbakekreving etter første ledd i § 22-15 ikke er oppfylt, kan kravet rettes mot arbeidstaker som har vært uaktsom, selv om vedkommende ikke har fått noen feilutbetaling fra trygden.

Komiteen vil påpeke at med en slik endring (presisering) i loven vil arbeidsgiver kunne bli ansvarlig både for forskuddsutbetalt sykkelønn og tilbakebetaling til NAV dersom uaktsomhet har ført til feilutbetaling fra NAV til arbeidsgiver.

Komiteen anser at også arbeidsgiver må ha et ansvar for at krav om sykepengerefusjon er basert på korrekt informasjon.

Komiteen støtter forslaget til endring i § 22-15 andre ledd.

Komiteen viser til endring i § 22-15 femte ledd hvor man fjerner adgangen til ikke å gjøre fradrag for merskatt som følge av feilutbetaling fra NAV.

Komiteen viser til at femte ledd i dagens lov lyder som følger:

"Dersom feilutbetalingen har medført høyere utlignet skatt, herunder trygdeavgift, kan beløpet som kreves tilbakebetalt reduseres med den merskatten som skyldes feilutbetalingen."

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, viser til at feilutbetaling som kreves tilbakebetalt etter § 22-15 er utløst av uaktsomhet eller forsett hos mottaker, inkludert den del av utbetalingen som er sendt Skatteetaten.

Flertallet viser til at dagens regler om å ta hensyn til merskatt på grunn av feilutbetaling når tilbakebetalingsbeløpet fastsettes kompliserer behandlingen av disse sakene. Flertallet viser videre til at reglene åpner for at det blir tatt rimelig hensyn ved fastsettelse av tilbakebetalingsbeløpet. Flertallet peker også på at Arbeids- og velferdsetaten må legge til rette for at stønadstakeren kan gå til Skatteetaten og få revidert skatteoppgjør når det er grunnlag for det.

Flertallet støtter forslaget til endring i § 22-15 femte ledd.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre viser til at den foreslåtte endringen i § 22-15 femte ledd vil føre til at NAV kan kreve tilbake hele den feilutbetalte ytelsen inkludert det beløp som er trukket i skatt. Deretter må mottakeren selv sørge for refusjon for skattebeløpet.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre har merket seg at mange av høringsinstansene er kritiske til dette forslaget, blant annet Den Norske Advokatforening, Juss-buss og LO. De anser det for uheldig at det kreves tilbakebetalt et beløp fra mottakeren som er høyere enn det han/hun faktisk har mottatt.

Disse medlemmer har også merket seg at Advokatforeningen mener det må være enkelt å fortsette med fradraget for merskatten.

Disse medlemmer viser til høringsuttalelsene og vil gå imot den foreslåtte endringen i § 22-15 femte ledd.

Komiteen viser til Ot.prp. nr. 21 (2008–2009) Om lov om endringer i folketrygdloven, og støtter forslaget til endring i § 22-15 sjuende ledd.

Tilbakekreving ved avtale om direkte oppgjør – lov om folketrygd ny § 22-15 a

Komiteen viser til at ny § 22-15 a gjelder innføring av en mulighet til å kreve tilbakebetalt feilutbetalt refusjon for takster fra helsepersonell som har avtale med trygden om refusjon.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, støtter en regel om tilbakekreving som i utgangspunktet er objektiv, men slik at det likevel ikke kreves tilbakebetaling av godtgjørelse for unødvendig behandling eller feil takstbruk når en behandler har vært i aktsom god tro.

Når det gjelder dobbeltregninger, skal feilutbetalingen uansett kreves tilbake.

Flertallet viser til at det også kan kreves delvis tilbakebetaling. Flertallet ser at lovregulering vil begrense avtalefriheten og støtter forslaget til ny § 22-15 a.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre har merket seg at de fleste høringsinstansene støtter forslaget fra departementet. Norsk Manuellterapeutforening mener at forslaget kan gå utover rettssikkerheten til behandlerne fordi vedtakene om tilbakebetaling skal ha tvangsgrunnlag og at det kan gjøres trekk i fremtidige oppgjør for behandling.

Disse medlemmer viser til at Den norske legeforening mener at muligheten for tilbakekreving av refusjoner i dag ligger i avtalen mellom Legeforeningen og trygden. De mener at det er uheldig å behandle/endre denne isolerte delen av avtalen uten at hele avtalen tas opp til vurdering. Det vises blant annet til at det forekommer tilfeller med manglende oppfølging eller brudd på avtalene fra det offentlige side. Legeforeningen ønsker derfor at alle sider av den direkte oppgjørsordningen skal utredes før det gjøres endringer. Legeforeningen går klart imot at vedtak i NAV skal ha tvangsgrunnlag uten rettslig behandling. Den er også uenig i at tilbakebetalingskrav overfor legene skal gjelde krav som er mer enn ett år gamle og vil ha en foreldelsesfrist på ett år. Legenes krav på eventuell tilbakekreving er begrenset til seks måneder.

Disse medlemmer mener det er rimelig at feilutbetalte refusjoner som tjenesteyteren/behandler ikke har rett til blir krevd tilbakebetalt. Det må imidlertid legges vekt på bakgrunnen for feilutbetalingen. Dersom feilen skyldes feilberegninger fra trygdens side må tilbakekreving skje på en mer lempelig måte og muligens over lengre tid etter avtale med den som har mottatt feilutbetalingen.

Komiteen viser til at Regjeringen har satt i gang et arbeid med å revidere kollektivavtalen med Legeforeningen og ser positivt på at denne blir justert i samsvar med ny lovtekst.

Komiteen støtter Regjeringens forslag til ny § 22-15 a og mener det er en fordel at krav om tilbakebetaling av refusjoner blir likt praktisert overfor alle tilbydere/tjenesteytere i helsevesenet.

Tilbakekreving ved inntektsavhengige ytelser

Komiteen vil peke på at forslaget til endring av § 22-16 ikke medfører store endringer i forhold til dagens situasjon. Det blir tydeligere hvordan feilutbetalingen skal fastsettes, hva trekket normalt skal utgjøre, hvilke ytelser det kan trekkes i og når avregninger kan foretas.

Komiteen vil vise til at kravet om at inntektsendringen må utgjøre minst 10 pst. før det blir krav om tilbakebetaling fjernes og det innføres en mulighet til å redusere tilbakebetalingen når feilen skyldes etaten. Reglen om ikke å trekke mer enn 10 pst. av månedlig ytelse ved tilbakebetaling videreføres, men det åpnes for at det kan trekkes mer dersom det skjer innenfor rammen av dekningsloven.

Komiteen har merket seg at det presiseres at det også kan foretas trekk selv om mottakeren har gått over til en annen ytelse enn den som forelå da feilen oppsto. Feilutbetalt forsørgertillegg kan tilbakekreves selv om tillegget er falt bort.

Komiteen mener at de foreslåtte endringene gir bedre fleksibilitet. Det er en forbedring at tilbakebetalingskravet kan reduseres når det er etaten som har gjort feilen og at det blir anledning til å betale tilbake mer enn 10 pst. per måned slik at man raskere kan kvitte seg med "gjelden" dersom man ønsker det og har mulighet til det.

Komiteen støtter forslaget til endring av § 22-16.

Tiltak mot trygdemisbruk

Komiteen viser til at Regjeringen slår fast at man i de siste årene har sett eksempler på organisert trygdemisbruk med blant annet nettverk der bedrifter, helsepersonell og arbeidstakere samarbeider om å få ut penger fra folketrygden på urettmessig måte. I tillegg finnes det enkeltpersoner som på urettmessig grunnlag tilegner seg ytelser fra trygden.

Komiteen viser til at Arbeids- og velferdsetaten står sentralt i arbeidet med å hindre og avdekke trygdemisbruk ettersom det er denne etaten som kjenner reglene og behandler sakene og derfor er nærmest til å avsløre misbruk. Komiteen understreker viktigheten av å forebygge og å avdekke trygdemisbruk for å kunne opprettholde oppslutningen om gode velferdsordninger.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti viser til at NAV anmeldte 1 449 personer for trygdemisbruk for til sammen 182 mill. kroner i 2007. Det var en kraftig økning i antall anmeldelser av personer på sykepengen, uførepensjon, rehabilitering og attføring.

Disse medlemmer viser videre til rapport av 12. februar 2008, om nordmenns holdning til trygdemisbruk, utarbeidet av Synovate Research reinvented på oppdrag fra NAV, hvor det fremkommer at nordmenn tar større avstand fra trygdemisbruk enn befolkningen i andre nordiske land. Mens 96 pst. av nordmenn mener trygdemisbruk er umoralsk, mener 84 pst. av svenskene det samme.

Disse medlemmer har også merket seg at 23 pst. av nordmennene, jf. rapport fra Synovate Research reinvented, sier de kjenner noen som i løpet av det siste året har mottatt mer i trygd enn de har rett til. 25 pst. av svenskene sier det samme. 38 pst. av nordmennene svarer at det er lett å få utbetalt mer enn hva man har krav på, mens 39 pst. av svenskene mener det samme. Og at 81 pst. av nordmenn mener årsaken til trygdemisbruk først og fremst er dårlig moral hos de som jukser. 61 pst. mener også at lave straffer er en viktig årsak.

Disse medlemmer mener rapporten gir en klar indikasjon på at det er stor legitimitet blant nordmenn når det gjelder arbeidet med å bekjempe trygdemisbruk.

Disse medlemmer viser til oppslag i Aften, fredag 14. november dette år, hvor det fremgår at NAV frem til september i år har anmeldt 99 personer for bedrageri for til sammen 15 mill. kroner bare i Oslo kommune. Sammenlignet med landets andre fylker, svindles det mest i Oslo.

Disse medlemmer har merket seg at resultatene fra undersøkelsen foretatt av Synovate Research reinvented, viser at det er særlig tre årsaker som mange oppfatter som viktige årsaker til trygdemisbruk. Disse er dårlig moral hos brukerne, milde straffer og manglende respekt for systemet.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti mener at strengere straffer for alvorlig trygdemisbruk vil være et viktig og nødvendig virkemiddel for å motvirke at dette forekommer.

Disse medlemmer mener derfor at man bør vurdere å innføre en karantenetid i de tilfeller hvor det er åpenbart at det har foregått organisert trygdesvindel og i de tilfeller hvor det ligger en rettskraftig dom på at alvorlig trygdemisbruk har skjedd.

Disse medlemmer tror en slik karantenetid, hvor man mister retten til trygdeytelser for en gitt periode, vil virke preventivt. Ved en eventuell innføring av en slik karantenetid, må den også omfatte de som har medvirket til trygdesvindel.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen vurdere å innføre en karantenetid i de tilfeller hvor det er åpenbart at det har foregått organisert trygdesvindel og i de tilfeller hvor det foreligger en rettskraftig dom på at alvorlig trygdemisbruk har skjedd. Det bes om at Regjeringen kommer tilbake til Stortinget på egnet måte."

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre har merket seg at om lag 40 pst. av de som

deltok i undersøkelsen foretatt av Synovate Research reinvented, påpeker at man ikke får tilstrekkelig informasjon fra saksbehandleren i NAV om hva og når man skal melde fra om relevante endringer som kan ha betydning for utbetalingene.

Disse medlemmer har videre merket seg at 51 pst. av de som deltok i undersøkelsen er helt eller delvis enig i at det er vanskelig å forstå eller fylle ut søknadsblankettene.

Disse medlemmer vil understreke betydningen av at NAV gir god og riktig informasjon til stønadsmottakerne, samt at den enkelte får den nødvendige hjelp til å fylle ut sine søknader.

Disse medlemmer vil understreke at i saker hvor man har mistanke om trygdemisbruk må bevisbyrden ligge hos NAV, og ikke hos den enkelte bruker som basert på påstander må bevise sin uskyld.

Krav om kontrollundersøkelser – lov om folketrygd § 21-3 tredje ledd

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, viser til at stønadsmottaker har plikt til å la seg undersøke eller intervju av lege eller annen sakkyndig når Arbeids- og velferds-etaten finner det nødvendig. Flertallet viser til at det i forslaget presiseres at plikten gjelder i alle tilfeller med kontrollbehov, inkludert kontroll i ettertid. Videre vises det til at etaten kan kreve undersøkelse hos en bestemt lege, men at det, såfremt det kan forenes med kontrollhensynet, skal tas hensyn til stønadsmottakerens ønske ved valg av lege eller sakkyndig.

Flertallet viser til at § 21-3 tredje ledd presiserer gjeldende rett og tydeliggjør hjemler. Flertallet legger til grunn at dette ikke er i strid med anførsler fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet i Innst. S. nr. 138 (2006–2007).

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre viser til at det i dagens lovtekst står det at trygden kan kreve at den som søker ytelser fra trygden lar seg undersøke eller intervju av lege.

Disse medlemmer registrerer at Regjeringen nå foreslår å innskjerpe denne bestemmelsen slik at den som søker trygdeytelser plikter å la seg undersøke eller intervju av den sakkyndige eller legen trygden bestemmer.

Disse medlemmer har merket seg at dersom det lar seg forene med kontrollkravet skal det tas hensyn til personens ønsker ved valg av lege eller sakkyndig. Forslaget innebærer også en presisering av at kravet om kontroll kan gjelde ytelser som allerede er mottatt eller som er løpende slik at det kan vurderes om retten til ytelsen fremdeles er gjeldende.

Disse medlemmer vil påpeke at det kan være rimelig å gå ut fra at pasientens fastlege er den som kjenner pasienten best og kan gi den beste beskrivelse av tilstanden.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti har imidlertid registrert at Regjeringen mener at fastlegen – eller den legen pasienten selv eventuelt vil utpeke – kan i enkelte tilfeller opptre som pasientens "advokat", og ser faren ved dette.

Disse medlemmer mener det, i dagens situasjon, der antallet trygdemottakere er svært høyt og økende, språkproblemer og et vanskelig tilgjengelig regelverk legger grunnlag for misforståelser og respekten for offentlige ytelser er liten, er nødvendig med effektive kontrolltiltak. Det økende misbruket gir også grunn til å innføre bedre kontrollrutiner.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre vil understreke at siste setning i forslaget til tredje ledd i § 21-3 som lyder:

"Dersom det er forenlig med kontrollhensynet, skal det tas hensyn til personens ønsker ved valg av lege eller sakkyndig"

skal praktiseres slik at den får reell anvendelse.

Komiteens medlem fra Høyre mener at en slik kontrollfunksjon som Regjeringen legger opp til, vil ha flere formål. I utbetaling av sykepenger vil en kontrollfunksjon kunne avdekke behov for videre oppfølging hos den sykmeldte, i tillegg til å avdekke urettmessig utbetaling. Det er likevel slik at en slik kontrollfunksjon vil kreve en betydelig styrking av bruken av rådgivende leger og legespesialister i folketrygden. Dette medlem viser til behandlingen av Representantforslag nr. 106 (2005–2006) fra stortingsrepresentantene Martin Engeset og Per-Kristian Foss om alternative modeller for vurdering av søkerens funksjonsevne og medisinske forhold i uføresaker, jf. Innst. S. nr. 138 (2006–2007), hvor flertallet fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet uttrykte følgende:

"Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, viser til Ot.prp. nr. 6 (2006-2007) og Innst. O. nr. 29 (2006-2007) som omhandler lov om endring i arbeidsmiljøloven og folketrygdloven (tilrettelegging for og oppfølging av sykmeldte mv.) hvor det ble vedtatt å forsterke arbeidet med oppfølging av sykmeldte. Dette innebærer at det skal utarbeides oppfølgingsplaner så tidlig som mulig, slik at arbeidstaker opprettholder nær kontakt med virksomheten, unngår unødig passivitet og at primærlege og bedriftshelsetjenesten skal være en viktig del av dette arbeidet. Dette er vesentlig for å redusere risikoen for

utstøting og uføretrygding ved et tidligere og bedre samspill mellom primærlegen, den ansatte og arbeidsplassen om tilrettelegging og oppfølging. Flertallet mener dette er en mer hensiktsmessig bruk av medisinsk helsepersonell, enn å bruke ressursene på ren kontrollvirksomhet."

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti mener det er positivt at Regjeringen synes å ha endret oppfatning i forhold til kontrollvirksomhet, og vil påpeke at kontrollen først og fremst skal innrettes for å sørge for at den enkelte får best mulig og tettest mulig oppfølging. Avdekking av trygdemisbruk er viktig, men vil alltid være en konsekvens av at man sørger for en god og individuell behandling av sykmeldte og andre som mottar stønad og trygd.

Komiteens medlem fra Høyre viser til Høyres alternative statsbudsjett for 2009, hvor det foreslås en bevilgning på 30 mill. kroner til å styrke trygdelegeordningen i NAV. Gitt utfordringene et samlet politisk miljø erkjenner at NAV står overfor, vil det være å anta at flertallet, med sitt endrede syn på kontrollfunksjonen, vil kunne vurdere å tiltre dette forslaget.

Komiteen støtter forslaget til endringer i § 21-3 tredje ledd.

Henting av opplysninger – lov om folketrygd § 21-4 første ledd og ny § 21-4 c

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Høyre og Venstre, viser til at grunnlaget for henting av opplysninger etter § 21-4 første ledd er at opplysningene er nødvendige for at etaten skal utføre sine oppgaver.

Flertallet viser til at høringsinstansene i det store og hele aksepterer høringsutkastets endringer i § 21-4 første ledd, med unntak av spørsmålet om pasientjournaler.

Flertallet er enig i at det er behov for egne regler om henting av pasientjournaler og regler om formkrav knyttet til henting av opplysninger.

Flertallet merker seg at hjemmelen etter § 21-4 første ledd ikke skal omfatte fullstendige pasientjournaler, men at en skal kunne kreve spesifiserte eller redigerte utdrag av journalen når dette regnes som nødvendig.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, merker seg at dersom det er forhold ved behandlers praksis som gir grunnlag for å regne med at det har skjedd urettmessig utbetaling kan Arbeids- og velferdsetaten, eller særskilte enheter innen etaten kunne kreve fullstendige og uredigerte journaler. Dette flertallet merker

seg videre at det må fremstå som trolig at en fullstendig journal vil være viktig i forhold til å klargjøre dette, og at etaten må vurdere om disse opplysningene like lett og raskt kan fremskaffes på annen måte.

Dette flertallet merker seg at Arbeids- og velferdsetaten skal oppgi formålet med innhenting av opplysninger og klageadgangen. Dette flertallet har videre merket seg at personopplysningslovens regler om informasjonsplikt og om behandling av opplysninger, herunder tilgang, oppbevaring, viderebefordring og sletting, gjelder for opplysninger som er innhentet av Arbeids- og velferdsetaten.

Dette flertallet støtter forslagene til endring av § 21-4 første ledd og ny § 21-4 c.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre har merket seg at Regjeringen ønsker å utvide retten til å innhente opplysninger fra flere enn de som er pålagt å gi slike opplysninger etter dagens lovverk, ved å endre "Posten Norge AS" til "postoperatør", "offentlig myndighet" til "offentlig virksomhet", "privat pensjonsordning" til "pensjonsinnretning", "forsikringsselskap" til "forsikringsselskap og annen finansinstitusjon". I tillegg innføres plikt til å gi opplysninger for "barnetilsynsordning", noe som også skal omfatte dagmammaer.

Disse medlemmer vil påpeke at grunnlaget for henting av opplysninger etter § 21-4 første ledd er at opplysningene er nødvendige for at etaten skal kunne utføre oppgavene sine – også når det gjelder å finne og påvise misbruk.

Disse medlemmer har videre merket seg at et flertall av instansene mener det må være et vern av pasientjournalene. Den norske legeforening, Akademikerne og Statens helsetilsyn mener det må gis regler om innhenting av journaler. Reglene bør inneholde krav om å opplyse om formålet med henting av opplysninger, avgrensninger i forhold til tid eller innhold og hvem som skal kunne be om journaler. Formålet med innhenting av journaler er særlig viktig når det gjelder saker der behandleren skal undersøkes.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

"I lov 16. juni 2006 nr. 20 om arbeids- og velferdsforvaltningen (arbeids- og velferdsforvaltningsloven) gjøres følgende endring:

§ 21-4 første ledd skal lyde:

Arbeids- og velferdsetaten, Helsedirektoratet eller det organ Helsedirektoratet bestemmer å undersøke eller intervju en pasient og gi de erklæringer og uttalelser som er nødvendige for å kontrollere om vilkårene for en ytelse er oppfylt eller har vært oppfylt i

tilbakelagte perioder eller for å kontrollere utbetalinger etter en direkte oppgjørsordning. Opplysninger kan innhentes fra helsepersonell, andre som yter tjenester forutsatt at de gjør det for trygdens regning, arbeidsgiver, tidligere arbeidsgiver, offentlig myndighet, Posten Norge AS, forsikringsselskap, privat pensjonsordning samt Statens lånekasse for utdanning, utdanningsinstitusjon. Den som blir pålagt å gi opplysninger, plikter å gjøre dette uten godtgjørelse."

"Stortinget ber Regjeringen utarbeide klare regler knyttet til innhenting av pasientjournaler. Reglene bør inneholde krav om å opplyse om formålet ved innhenting av slike opplysninger, avgrensninger i forhold til tid eller innhold og hvem som skal kunne be om pasientjournaler."

Komiteens medlem fra Venstre viser til Representantforslag nr. 36 (2006–2007), Innst. S. nr. 187 (2006–2007), hvor Venstre foreslo et forbud mot utlevering av pasientjournaler til kommersielle aktører. Det er etter dette medlems mening svært betenkelig at et stort antall instanser, også kommersielle, skal ha tilgang til private opplysninger om oss. Koblingen mellom kommersielle interesser og sensitive personopplysninger er svært problematisk. Dette medlem er bekymret for et vedvarende, økende press for å gjøre det enklere å samle, bruke og oppbevare personopplysninger om helse. Det er etter dette medlems mening svært betenkelig at pasienter ikke kan ha trygghet for at fortrolig informasjon forblir mellom lege og pasient. Det er avgjørende at helsevesenet har tillit i befolkningen. Engstelse og utrygghet kan oppstå når opplysninger som er gitt i fortrolighet til helsepersonell, blir videreformidlet til ulike aktører uten at pasienten selv har kontroll.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre har også merket seg at Datatilsynet peker på faren for at pasienten ikke lenger kan stole på konfidensialitet hos legen eller behandleren når tiltakene blir så inngripende og at dette vil få negative følger som er mer omfattende enn de positive virkningene.

Disse medlemmer er enig i at det er viktig for NAV å kunne innhente opplysninger for å avsløre og hindre trygdemisbruk og ved behandling av krav om ytelser. Særlig på bakgrunn av dagens situasjon hvor trygdemisbruk er hyppig forekommende og regelverket rundt retten til ytelser fra trygden er for komplisert for den enkelte bruker.

Disse medlemmer mener imidlertid at Regjeringen i det foreliggende forslaget går altfor langt i å utvide kretsen av institusjoner og personer som vil

få adgang til opplysninger som, i utgangspunktet, er belagt med taushetsplikt.

Disse medlemmer mener at Regjeringens forslag til endringer av beskrivelsen av enkelte grupperinger, for eksempel fra "Posten Norge AS" til "postoperatør fra "forsikringsselskap" til "forsikringsselskap og annen finansinstitusjon" utvider retten til å kreve opplysninger fra praktisk talt alle som kan knyttes til begrepene.

Disse medlemmer er enig i de fleste av Datatilsynets innvendinger om at en så omfattende adgang til innhenting av opplysninger som er foreslått, i praksis fjerner taushetsplikten og pasientens/brukerens tillit til konfidensialitet hos behandler/helsepersonell. Bortfall av denne tillitten vil få meget negative konsekvenser og man kan se for seg at viktige opplysninger vil bli tilbakeholdt i forholdet mellom pasient og behandler.

Disse medlemmer mener at det ikke er akseptabelt at pasienten skal måtte "brette ut" hele sin sykehistorie/livsløp fordi NAV undersøker en lege/ behandler for trygdejuks.

Disse medlemmer går imot å endre betegnelsene på de grupper som kan avkreves opplysninger og på den måten utvide omfanget av dem som plikter å gi opplysninger.

Disse medlemmer stiller seg positive til innstramminger i regelverket og innhenting av opplysninger, men foreslår at det gis strenge regler for hvem i NAV-systemet som kan innhente opplysninger, hvordan de skal innhentes, hvordan opplysningene skal oppbevares og hvem som har tilgang til dem. Pasienten/brukeren må få informasjon om at opplysninger innhentes, over hvor lang tid dette skal foregå og hva som skjer med materialet i ettertid. Pasientens tillatelse til å innhente opplysninger skal foreligge når det gjelder innhenting av opplysninger i forbindelse med at helsepersonell, eller andre enn pasienten/brukeren selv, er under etterforskning.

Når det gjelder innhenting av journaler vil disse medlemmer understreke at innhenting av fullstendig journal bare skal skje i unntakstilfeller. Det må aldri innhentes annen informasjon enn den som er direkte relevant i forhold til sakens innhold, og all innhentet informasjon skal makuleres når saken er avsluttet.

Disse medlemmer mener derfor at det bør opprettes en filterordning (nemnd) i tråd med Datatilsynets forslag som forestår vurdering før oversendelse til NAV.

Plikt til å gi erklæringer og uttalelser – lov om folketrygd § 21-4 andre ledd

Komiteen viser til at Regjeringen mener at dagens lovtekst er for lite presis når det gjelder hvilke

grupper som kan pålegges plikt til å gi opplysninger om en pasient/bruker til NAV.

Komiteen har merket seg at det foreslås at uttrykket "den som gir behandling" skal byttes ut med "helsepersonell", at det skal presiseres at også helsepersonell uten avtale eller rett til trygderefusjon har plikt til å gi opplysninger eller erklæringer og at plikten skal gjelde uavhengig om "behandleren" har hatt pasienten til behandling tidligere, det vil si for eksempel de legene som er oppnevnt av NAV til å gi uttalelse om pasienter.

Komiteen er enig i at de legene som har driftstilskudd og avtaler har en "rammeinntekt" som må dekke alle arbeidsoppgaver innenfor avtalt arbeidstid.

Komiteen viser til at Regjeringen foreslår å overlate dette spørsmålet til forhandlinger, og støtter dette.

Komiteen viser til behandlingen av Ot.prp. nr. 82 (2007–2008), jf. Innst. O. nr. 13 (2008–2009), og til Ot.prp. nr. 21 (2008–2009) Om lov om endringer i folketrygdeloven, og støtter forslag til § 21-4 andre ledd.

Opplysninger fra tredjemann og kontroll på stedet – ny § 21-4 a

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, viser til at de kontrollmetoder som Arbeids- og velferdsetaten i dag rår over, i mange tilfeller ikke er tilstrekkelige til å avdekke trygdemisbruk. Flertallet merker seg at Politidirektoratet og Økokrim er svært positive til at etaten får nye redskap til dette.

Flertallet støtter forslaget om en ny § 21-4 a.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre viser til at i denne paragrafen foreslår departementet en adgang til å hente opplysninger fra andre enn de som er nevnt i § 21-4, nemlig helsepersonell, finansinstitusjoner, barnetilsynsordning, offentlige virksomheter osv. Forslaget tar sikte på å pålegge opplysningsplikt til alle som kan tenkes å bidra til oppklaring av saken.

Disse medlemmer har videre merket seg at dette skal kunne skje på bakgrunn av "rimelig grunn til mistanke om at det har skjedd eller vil skje urettmessige utbetalinger". "Rimelig grunn" er definert som at det må ligge forhold i den aktuelle saken som indikerer dette og som taler for at en ser nærmere på saken.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet har merket seg at Regjeringen i denne lovproposisjonen påpeker at:

"Begge dei aktuelle kontrollordningane kan ein velje å sjå som ledd i oppbygginga av eit system der staten overvåkar alt i detalj."

Disse medlemmer har vidare merket seg at tiltakene flytter grensene for hva Arbeids- og velferdsetaten har hjemmel til i forhold til dagens lovgivning.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre mener imidlertid at det må være en politioppgave, når det foreligger tilstrekkelig indikasjon på at det foregår noe ulovlig, å gå inn i bedrifter eller kreve opplysninger fra vanlige borgere om antatt kriminelle forhold.

Disse medlemmer vil på denne bakgrunn gå imot den foreslåtte endringen, ny § 21-4 a første ledd.

Kontroll på staden – lov om folketrygd ny § 21-4 a andre og tredje ledd

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, viser til at deler av arbeidslivet er særlig utsatt for trygdemisbruk og er enig i at en effektiv kontrollordning bør åpne for kontroll i virksomheter uten forutgående varsel.

Flertallet viser til at lovforslaget her ivaretar at det kan kreves innsyn i kopi av dokumenter som kan avdekke eller hindre urettmessig utbetaling av trygd, jf. § 21-4 a andre ledd femte punktum.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre viser til at flere av høringsinstansene tar opp hvordan retten til innsyn i dokumenter skal forstås. Arbeidsgiverforeningen Spekter viser til at det ikke er gjort klart om det kan kreves kopi eller å få ta dokumentene med seg.

Disse medlemmer støtter Regjeringens forslag om kontroll på stedet og er enig i at skal kontrollen kunne bli effektiv må det være anledning til å foreta stikkprøvekontroll uten varsling, men vil understreke betydningen av at det utformes regler for hvilke dokumenter som kan kreves, hvem i NAV som kan kreve dem, om disse kan fjernes eller kopieres og om hva som skal skje med dokumenter/kopier etter bruk.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen om at det utformes klare regler for hvilke dokumenter som kan kreves, hvem i NAV som kan kreve dem, om disse kan fjer-

nes eller kopieres og om hva som skal skje med dokumenter/kopier etter bruk."

Komiteen støtter forslaget om en ny § 21-4 a andre og tredje ledd.

Utteksling av informasjon med forsikrings-selskap mv. – lov om folketrygd § 21-4 b

Komiteen viser til at dagens lovgivning innebærer at Arbeids- og velferdsetaten kan bare få adgang til opplysninger under taushetsplikt dersom det blir gitt pålegg om dette med grunnlag i behandlingen av en bestemt sak. Personer eller institusjoner som har taushetsplikt kan ikke gi informasjon på eget initiativ.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, viser til at forsikrings-selskaper med videre vil kunne ha eller få opplysninger som indikerer trygdemisbruk og støtter forslaget om at disse uten hinder av taushetsplikt kan gi opplysninger til Arbeids- og velferdsetaten om forhold som har medført eller som kan medføre urettmessige utbetalinger eller ytelser.

Flertallet merker seg at denne hjemmelen er innskrenket til finansinstitusjoner og forsikringsselskap med videre, mens det i Ot.prp. nr. 60 (2001–2002) Om lov om endringer i folketrygdloven og i enkelte andre lover (samleproposisjon våren 2002) og i Representantlovforslag nr. 87 (2006–2007) fra stortingsrepresentantene Elisabeth Aspaker, André Oktay Dahl, Martin Engeset og Bent Høie om lov om endring i lov 28. februar 1997 nr. 19 om folketrygd (folketrygdloven) (adgang til å informere NAV (Arbeids- og velferdsetaten) ved mistanke om trygdemisbruk) ble fremmet forslag om at hjemmelen skulle gjelde alle personer og institusjoner som er omfattet av § 21-4.

Flertallet støtter forslaget om endring av § 21-4 b.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre viser videre til at regjeringen Bondevik II i Ot.prp. nr. 60 (2001–2002) Om lov om endringer i folketrygdloven og i enkelte andre lover (samleproposisjon våren 2002) fremmet forslag om en hjemmel til å gi opplysninger til trygdeetaten på eget initiativ, uten hensyn til taushetsplikten, for personer og institusjoner som kan bli pålagt av Arbeids- og velferdsetaten å gi opplysninger.

Disse medlemmer har merket seg at flertallet bestående av Arbeiderpartiet, Sosialistisk Ven-

streparti, Senterpartiet og Fremskrittspartiet gikk den gang imot forslaget.

Disse medlemmer viser til at lovforslaget ble behandlet på nytt, jf. Representantlovforslag nr. 87 (2006–2007) fra stortingsrepresentantene Elisabeth Aspaker, Andre Oktay Dahl, Martin Engeset og Bent Høie om lov om endring i lov 28. februar 1997 nr. 19 om folketrygd (folketrygdloven) (adgang til å informere NAV (Arbeids- og velferdsetaten) ved mistanke om trygdemisbruk), og ble vedlagt protokollen.

Disse medlemmer registrerer at Regjeringen nå fremmer forslaget på nytt – til tross for at alle regjeringspartiene to ganger tidligere, i opposisjon, har stemt forslaget ned. Det skal etableres en hjemmel for forsikringsselskaper og finansinstitusjoner til å gi opplysninger til Arbeids- og velferdsetaten av eget tiltak uten hinder av taushetsplikten.

Disse medlemmer viser også til at det ikke skal være en plikt å gi slike opplysninger, men en frivillig mulighet.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Venstre har merket seg at Akademikerne, Datatilsynet og Den norske legeforening er skeptiske til forslaget ut fra hensynet til personvern.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet har videre registrert at Finansnæringens Hovedorganisasjon reiser spørsmål om forslaget til lovtekst vil være tilstrekkelig til å gjøre det mulig for finansnæringen til å gi informasjon til Arbeids- og velferdsetaten, da utformingen av taushetsplikten i næringen sier at taushetsplikten bare kan fravikes ved plikt til å gi opplysninger.

Disse medlemmer går imot forslag til endring § 21-4 b.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

"I lov 16. juni 2006 nr. 20 om arbeids- og velferdsforvaltningen (arbeids- og velferdsforvaltningsloven) gjøres følgende endring:

§ 21-4 b overskriften, første og annet ledd skal lyde:

§ 21-4 b Utveksling av opplysninger med privat pensjonsordning og forsikringsselskap

Privat pensjonsordning og forsikringsselskaper kan av eget tiltak og uten hinder av taushetsplikt informere Arbeids- og velferdsetaten om forhold som har medført eller kan medføre urettmessig utbetaling av trygdeytelser.

Når en person ved forsett eller uaktsomhet har fått eller har søkt å oppnå utbetalinger fra Arbeids- og

velferdsetaten som vedkommende ikke hadde krav på, kan etaten av eget tiltak og uten hinder av taushetsplikt informere en privat pensjonsordning eller et forsikringsselskap om forhold som har medført eller kan medføre urettmessige utbetalinger fra denne institusjonen til denne personen."

Presisering av at personer som får overgangsstønad må gjøre det sannsynlig at han eller hun er enslig far eller mor med aleneomsorgen for barn – lov om folketrygd § 15-5 første ledd

Komiteen viser til at eneomsorg er definert i loven som at den ene av foreldrene varig har klart mer av den daglige omsorgen enn den andre. Overgangsstønad er ment å sikre inntekt for eneforsørgere og gi hjelp til selvhjelp i en overgangstid slik at de kan bli i stand til å forsørge seg ved eget arbeid.

Komiteen vil påpeke at det i mange familiesituasjoner i dagens samfunn kan det være vanskelig å definere "eneforsørger". Samboerforhold, hyppig flytting og oppløsning av forhold fører til uoversiktlige boforhold og tvil om bostedsadresse.

Komiteen har merket seg at det i dagens lovtekst ikke er noe krav om bevis for eller sannsynliggjøring av at man faktisk er enslig forsørger.

Komiteen viser til at Regjeringen peker på at det i mange tilfeller er slik at foreldre hevder å bo hver for seg, men at de allikevel får flere barn sammen mens den ene mottar overgangsstønad.

Komiteen har videre merket seg at tallet på anmeldte saker som gjelder trygdemisbruk av enslige foreldre har økt sterkt. I 2000 var det 51 anmeldte saker og i 2006 111 saker. Beløpet på dette området var i 2006 ca. 22 mill. kroner.

Komiteen mener at økningen i antall misbrukssaker viser at det er vanskelig å slå fast hvem som reelt er aleneforsørger og har eneansvaret for barnet(a). De fleste foreldre til små barn er i dag i yrkesaktivitet etter at fødselspengeperioden utløper.

Komiteen er enig i at det med dagens familiemønster kan det være vanskelig å fastslå hvem som bor alene eller hvem man bor sammen med.

Komiteen støtter forslaget til endring i § 15-5 første ledd.

Opplysninger til andre forvaltningsorgan – lov om arbeids- og velferdsforvaltning § 7

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, viser til departementets vurdering og viser til at det som skal utløse adgangen til å gi informasjon til andre forvaltningsorganer, er at dette er nødvendig for å hindre feilaktige utbetalinger fra andre organer. Flertallet støtter forslaget til endringer.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre vil påpeke viktigheten av at det iverksettes retningslinjer og systemer som bidrar til å fjerne trygdemisbruk.

Disse medlemmer støtter intensjonene i Regjeringens forslag til lovtekst om at NAV på eget initiativ kan utlevere informasjon til andre forvaltningsorganer.

Disse medlemmer viser til at ansatte i NAV ikke har spesielle, definerte ensartede krav til kompetanse og mener det er uheldig at en tilfeldig ansatt i NAV skal kunne gi fra seg opplysninger om en bruker på eget initiativ til andre forvaltningsorganer, Skatteetaten, politiet og liknende.

Disse medlemmer vil understreke at slike opplysninger kun må utleveres fra lederen, eller en som lederen utpeker, ved det enkelte kontor. I tillegg vil det være viktig å understreke at slike opplysninger kun skal utleveres i de tilfeller der det er "rimelig" grunn til mistanke om trygdemisbruk.

Disse medlemmer vil også påpeke at det tas inn i selve lovteksten at det må ligge en klar begrunnelse for at informasjonen blir utlevert.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

"I lov 16. juni 2006 nr. 20 om arbeids- og velferdsforvaltningen (arbeids- og velferdsforvaltningsloven) gjøres følgende endring:

§ 7 tredje ledd skal lyde:

Opplysninger til andre forvaltningsorganer kan gis når det er nødvendig for å fremme Arbeids- og velferdsetatens oppgaver, for å forebygge vesentlig fare for liv eller alvorlig skade på noens helse, eller for å hindre at noen urettmessig får utbetalt offentlige midler eller unndrar midler fra innbetaling til det offentlige så sant det foreligger en klar begrunnelse."

Gebyr og tvangsmulkt når opplysninger ikke blir gitt – lov om folketrygd §§ 25-3 og 25-12

Komiteen viser til at det foreslås en presisering i § 25-3 slik at det blir klart at gebyr kan ilegges når melding ikke er gitt innen den frist som er fastsatt i forskrift.

Komiteen støtter forslag til endring i §§ 25-3 og 25-12.

Renter og erstatning i trygdesaker

Komiteen viser til at det foreslås å yte renter fra/på trygden når årsaken til etterbetalingen er feilinformasjon/feilaktig vedtak fra trygdens side eller når trygden selv oppdager at det er gjort feil.

Komiteen viser videre til at det foreslås at renter blir regnet for seg for hver av terminene som et-

terbetalingen omfatter, fra den datoen ytelsen skulle vært utbetalt frem til etterbetaling blir iverksatt. Det skal ikke regnes renters rente. Det foreslås at renten skal settes til om lag halvparten av morarenten, men slik at den konkrete satsen blir fastsatt i departementet.

Når det gjelder tilbakekreving fra behandlere viser komiteen til at det foreslås å sette rentesatsen til 10 pst. av tilbakebetalingsbeløpet når tilbakebetalingen skyldes forsettlig eller grov uaktsomhet.

Komiteen viser til Stortingets behandling av Dokument nr. 8:41 (1998-1999) fra stortingsrepresentantene Harald T. Nesvik og John I. Alvheim om lov om endringer i lov av 28. februar 1997 nr. 19 om folketrygd (Renter ved etterbetaling av ytelser fra folketrygden), jf. Innst. O. nr. 79 (1998-1999).

Komiteen støtter etableringen av en ordinær renteordning som dekker opp for det reelle tapet i etterbetalingstilfellene, men at man begrenser seg til å gi et rentetillegg ved tilbakekrevingen av feilutbetalinger inntil det også her kan etableres en ordinær renteordning.

Komiteen mener at renten bør utvikle seg i takt med det alminnelige rentenivået og mener dette er ivarettatt ved at Regjeringen legger til grunn at renten ved etterbetaling skal svare til om lag halvparten av morarenten.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre vil påpeke at det er på tide at det blir innført plikt til å betale renter fra trygdens side.

Komiteen støtter forslagene i §§ 22-17 og 22-17 a.

Forskriftshjemmel for å kreve elektronisk innsending av sykmeldinger og lignende

Komiteen mener elektroniske løsninger vil føre til frigjøring av personellressurser til annet arbeid og innsparinger.

Komiteen har merket seg at høringsinstansene er positive til mer elektronisk datautveksling. Det er vurdert som en nødvendig og positiv utvikling og et middel for å sikre kvalitet og effektivitet i helsetjenesten.

Komiteen vil påpeke at utviklingen, når det gjelder elektronisk informasjonsflyt i helsevesenet, har gått altfor sakte og at det finnes et stort rasjonaliseringspotensiale på dette området.

Komiteen støtter Regjeringens forslag til innføring av krav om elektronisk overføring av legeattester og sykmeldinger fra legene til NAV.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, understreker at lov og forskriftsverk nå legges til rette for å kunne stille krav om elektronisk kommunikasjon straks tjenestetilbudet fra Norsk Helsenett er på plass.

4. FORSLAG FRA MINDRETALL

Forslag fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre:

Forslag 1

I lov 16. juni 2006 nr. 20 om arbeids- og velferdsforvaltningen (arbeids- og velferdsforvaltningsloven) gjøres følgende endringer:

§ 7 tredje ledd skal lyde:

Opplysninger til andre forvaltningsorganer kan gis når det er nødvendig for å fremme Arbeids- og velferdsetatens oppgaver, for å forebygge vesentlig fare for liv eller alvorlig skade på noens helse, eller for å hindre at noen urettmessig får utbetalt offentlige midler eller unndrar midler fra innbetaling til det offentlige så sant det foreligger en klar begrunnelse.

§ 21-4 første ledd skal lyde:

Arbeids- og velferdsetaten, Helsedirektoratet eller det organ Helsedirektoratet bestemmer å undersøke eller intervjue en pasient og gi de erklæringer og uttalelser som er nødvendige for å kontrollere om vilkårene for en ytelse er oppfylt eller har vært oppfylt i tilbakelagte perioder eller for å kontrollere utbetalinger etter en direkte oppgjørsordning. Opplysninger kan innhentes fra helsepersonell, andre som yter tjenester forutsatt at de gjør det for trygdens regning, arbeidsgiver, tidligere arbeidsgiver, offentlig myndighet, Posten Norge AS, forsikringsselskap, privat pensjonsordning samt Statens lånekasse for utdanning, utdanningsinstitusjon. Den som blir pålagt å gi opplysninger, plikter å gjøre dette uten godtgjørelse.

Forslag 2

Stortinget ber Regjeringen utarbeide klare regler knyttet til innhenting av pasientjournaler. Reglene bør inneholde krav om å opplyse om formålet ved innhenting av slike opplysninger, avgrensninger i forhold til tid eller innhold og hvem som skal kunne be om pasientjournaler.

Forslag 3

Stortinget ber Regjeringen om at det utformes klare regler for hvilke dokumenter som kan kreves, hvem i NAV som kan kreve dem, om disse kan fjer-

nes eller kopieres og om hva som skal skje med dokumenter/kopier etter bruk.

Forslag fra Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti:

Forslag 4

Stortinget ber Regjeringen vurdere å innføre en karantenetid i de tilfeller hvor det er åpenbart at det har foregått organisert trygdesvindel og i de tilfeller hvor det foreligger en rettskraftig dom på at alvorlig trygdemisbruk har skjedd. Det bes om at Regjeringen kommer tilbake til Stortinget på egnet måte.

Forslag fra Fremskrittspartiet:

Forslag 5

I lov 16. juni 2006 nr. 20 om arbeids- og velferdsforvaltningen (arbeids- og velferdsforvaltningsloven) gjøres følgende endring:

§ 21-4 b overskriften, første og annet ledd skal lyde:

§ 21-4 b Utveksling av opplysninger med privat pensjonsordning og forsikringsselskap

Privat pensjonsordning og forsikringsselskaper kan av eget tiltak og uten hinder av taushetsplikt informere Arbeids- og velferdsetaten om forhold som har medført eller kan medføre urettmessig utbetaling av trygdeytelser.

Når en person ved forsett eller uaktsomhet har fått eller har søkt å oppnå utbetalinger fra Arbeids- og velferdsetaten som vedkommende ikke hadde krav på, kan etaten av eget tiltak og uten hinder av taushetsplikt informere en privat pensjonsordning eller et forsikringsselskap om forhold som har medført eller kan medføre urettmessige utbetalinger fra denne institusjonen til denne personen.

5. KOMITEENS TILRÅDING

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til proposisjonene og rår Odelstinget til å gjøre slikt

vedtak til lov

om endringer i folketrygdlova og i enkelte andre lover (tilbakekrevjing etter feilutbetalinger, tiltak mot trygdemisbruk, renter og erstatning i trygdesaker)

I

I lov 28. februar 1997 nr. 19 om folketrygd (folketrygdloven) vert gjort desse endringane:

§ 15-5 første leddet skal lyde:

Medlemmet må sannsynliggjøre at vedkommende er enslig mor eller far med aleneomsorg for barn.

Som mor eller far regnes også den som på grunn av dødsfall har fått foreldreansvaret etter barnelova § 38.

I lista over innhaldet i kapittel 21 skal det fjerde strekpunktet lyde:

- *innhenting og utveksling av opplysninger mv. står i §§ 21-4 til 21-4 c*

Niande strekpunktet vert oppheva.

§ 21-3 tredje leddet skal lyde:

Dersom Arbeids- og velferdsetaten, Helsedirektoratet eller det organ Helsedirektoratet bestemmer finner det nødvendig, kan en person pålegges å la seg undersøke eller intervju av den lege eller annen sakkyndig som etaten bestemmer. Dette gjelder i forbindelse med krav om ytelse og ved kontroll av om vilkårene for en ytelse fortsatt er oppfylt eller har vært oppfylt i tilbakelagte perioder. Dersom det er forenlig med kontrollhensynet, skal det tas hensyn til personens ønsker ved valg av lege eller sakkyndig.

§ 21-4 første, andre og tredje leddet skal lyde:

Arbeids- og velferdsetaten, Helsedirektoratet eller det organ Helsedirektoratet bestemmer har rett til å innhente de opplysninger som er nødvendige for å kontrollere om vilkårene for en ytelse er oppfylt eller har vært oppfylt i tilbakelagte perioder eller for å kontrollere utbetalinger etter en direkte oppgjørskordning. Opplysninger kan innhentes fra helsepersonell, andre som yter tjenester forutsatt at de gjør det for trygdens regning, arbeidsgiver, tidligere arbeidsgiver, postoperatør, utdanningsinstitusjon, barnetilsynsordning, offentlig virksomhet, pensjonsinnsrettning, forsikringsselskap og annen finansinstitusjon. Den som blir pålagt å gi opplysninger, plikter å gjøre dette uten godtgjørelse.

Helsepersonell plikter etter krav fra Arbeids- og velferdsetaten, Helsedirektoratet eller det organ Helsedirektoratet bestemmer å undersøke eller intervju av pasient og gi de erklæringer og uttalelser som er nødvendige for å kunne vurdere rettigheter og plikter etter loven her. Det samme gjelder andre som yter tjenester, forutsatt at de gjør det for trygdens regning, og andre særskilt sakkyndige. I en legeerklæring om sykefravær plikter legen å oppgi om en sykdom eller skade kan ha sammenheng med arbeidssituasjonen. Arbeids- og velferdsdirektoratet fastsetter godtgjørelsen for uttalelser og erklæringer som nevnt etter drøfting med berørte organisasjoner. Det kan ikke kreves betaling fra pasienten i forbindelse med innhenting av erklæringer og uttalelser. Departementet kan gi forskrift om at erklæringer og uttalelser skal sendes elektronisk til Arbeids- og velferdsetaten.

Ved innhenting av opplysninger mv. etter første og andre ledd gjelder reglene i § 21-4 c.

§ 21-4 noverande tredje leddet blir fjerde leddet.

§ 21-4 noverande fjerde leddet blir femte leddet og skal lyde:

De som blir pålagt å gi opplysninger, erklæringer og uttalelser, plikter å gjøre dette uten hinder av taushetsplikt.

§ 21-4 noverande femte leddet blir nytt sjette ledd.

Ny § 21-4 a skal lyde:

§ 21-4 a Innhenting av opplysninger fra tredjemann – stedlig kontroll

Når det foreligger rimelig grunn til mistanke om at det er skjedd eller vil skje urettmessige utbetalinger fra trygden, kan Arbeids- og velferdsdirektoratet, Helsedirektoratet eller særskilt utpekte enheter pålegge andre enn dem som er nevnt i § 21-4 å gi de opplysninger som er nødvendige for å avdekke eller begrense urettmessige utbetalinger fra trygden. Opplysninger kan kreves også om andre enn stønadstakeren. Ved innhenting av opplysninger gjelder reglene i § 21-4 c.

Arbeids- og velferdsdirektoratet eller særskilt utpekte enheter innen Arbeids- og velferdsetaten kan til enhver tid foreta stedlig kontroll i virksomheter uten forutgående varsel. Slik kontroll kan foretas i bransjer som erfaringsmessig er utsatt for trygdemisbruk, og forøvrig ved konkret mistanke om dette. Klage etter forvaltningsloven § 15 skal ikke medføre at stedlig kontroll utsettes, og det kan kreves bistand av politiet til å gjennomføre kontrollen. Under kontrollen kan det kreves at arbeidstakere identifiserer seg for å kontrollere om vedkommende er innmeldt i arbeidstakerregisteret eller mottar trygdeytelser som er uforenlige med arbeidsforholdet. Det kan også kreves innsyn i og kopi av dokumenter som kan avdekke eller hindre urettmessige utbetalinger fra trygden. Helseopplysninger kan likevel bare innhentes etter reglene i § 21-4, jf. § 21-4 c.

Den som blir pålagt å gi opplysninger eller innsyn i dokumenter mv. i medhold av paragrafen her, plikter å gjøre dette uten godtgjørelse og uten hinder av taushetsplikt.

Ny § 21-4 b skal lyde:

§ 21-4 b Utveksling av opplysninger med finansinstitusjoner

Pensjonsinnsrettninger, forsikringsselskaper og andre finansinstitusjoner kan av eget tiltak og uten hinder av taushetsplikt informere Arbeids- og vel-

ferdsetaten om forhold som har medført eller kan medføre urettmessig utbetaling av trygdeytelser.

Når en person ved forsett eller uaktsomhet har fått eller har søkt å oppnå utbetalinger fra Arbeids- og velferdsetaten som vedkommende ikke hadde krav på, kan etaten av eget tiltak og uten hinder av taushetsplikt informere en pensjonsinnretning, et forsikringselskap eller annen finansinstitusjon om forhold som har medført eller kan medføre urettmessige utbetalinger fra denne institusjonen til denne personen.

Informasjon som nevnt i andre ledd skal ikke omfatte formidling av helseopplysninger e.l. innhentet i medhold av § 21-3, § 21-4 eller § 21-4 a første ledd. Det kan imidlertid opplyses hvilke ytelser vedkommende urettmessig er tilstått eller har søkt å oppnå og om de feilaktige eller mangelfulle opplysningene gjelder sivilstand, bosted, økonomiske eller helsemessige forhold eller annet.

Den som opplysningene gjelder, skal ikke gjøres kjent med at det er gitt informasjon etter første eller andre ledd.

Opplysninger som gis etter første eller andre ledd skal være undergitt taushetsplikt hos mottaker i samme utstrekning som i det organ som gir opplysningene, og kan bare brukes så langt nødvendig for at mottaker av opplysningene kan kreve tilbake eller hindre urettmessige utbetalinger.

Opplysninger som i god tro meddeles etter paragrafen her, gir ikke grunnlag for erstatning eller straff.

Departementet gir forskrifter om hvordan opplysningsretten etter første og andre ledd skal utøves.

Ny § 21-4 c skal lyde:

§ 21-4 c Nærmere om innhenting av opplysninger

Adgangen til innhenting av opplysninger etter § 21-4 første ledd i saker om stønad etter loven her og ved rutinemessig kontroll av behandlere omfatter ikke innhenting av fullstendig pasientjournal. Det kan imidlertid kreves spesifiserte eller redigerte utdrag av journalen når dette anses nødvendig.

Dersom forhold ved en behandlers praksis gir grunnlag for å anta at det har skjedd urettmessige utbetalinger fra trygden, eventuelt ved et samarbeid mellom behandler og stønadstaker, kan det kreves fullstendig og uredigert pasientjournal. Krav om dette skal framsettes av Arbeids- og velferdsdirektoratet eller Helsedirektoratet eller av særskilt utpekte enheter.

Det innhentende organ skal oppgi formålet med opplysninger og erklæringer mv. som innhentes etter § 21-4 eller § 21-4 a første ledd. Det skal videre opplyses om hjemmelen for innhenting og om klageadgangen, se forvaltningsloven § 14. Dersom det i saker som nevnt i andre ledd i paragrafen her er fare

for at kontrollhensyn motvirkes, kan formålet oppgis etter at opplysningene er utlevert.

Personopplysningslovens regler om informasjonsplikt og om behandling av opplysninger, herunder tilgang, oppbevaring, viderebefordring og sletting, gjelder for opplysninger innhentet etter reglene i loven her, med de unntak som følger av § 21-4 b.

Reglene i tvisteloven om begrensninger i plikten til å avgi forklaring mv. gjelder tilsvarende ved anvendelsen av bestemmelsene i § 21-4 og § 21-4 a første ledd.

Opplysninger, uttalelser og erklæringer etter § 21-4 og § 21-4 a første ledd skal gis uten ugrunnet opphold.

I lista over innholdet i kapittel 22 vert det gjort følgende endringer:

Femtande strekpunktet skal lyde:

- tilbakekreving etter feilaktig utbetaling står i §§ 22-15, 22-15 a og 22-16

Sekstande strekpunktet skal lyde:

- renter står i §§ 22-17 og 22-17 a

Nytt syttande strekpunkt skal lyde:

- forholdet til erstatning står i § 22-17 b

Noverande syttande og attande strekpunktet vert nye attande og nittande strekpunktet.

§ 22-8 nye femte og sjette ledd skal lyde:

Ved etterbetaling av en ytelse som etter loven kan medføre at overgangsstonad eller pensjon etter kapittel 15, 16 eller 17 settes ned, gjøres det fradrag i etterbetalingen når det er utbetalt overgangsstonad eller pensjon som nevnt for samme tidsrom. Fradraget skal svare til det beløp som overgangsstonaden eller pensjonen skulle ha vært redusert med.

Når en ytelse er utbetalt etter arbeidsmarkedsloven, og det etterbetales en ytelse fra folketrygden som dekker samme formål, skal etterbetalingen reduseres med det beløp som svarer til utbetalt ytelse etter arbeidsmarkedsloven for samme tidsrom.

§ 21-11 a tredje ledd skal lyde:

Arbeids- og velferdsforvaltningsloven § 6 og § 7 første, tredje og femte ledd gjelder tilsvarende for Helsedirektoratet ved behandling av saker etter kapittel 5.

§ 22-14 femte leddet første punktumet skal lyde:

Trekk etter § 22-15 sjuende ledd eller § 22-15 a femte ledd eller avregning etter § 22-16 avbryter foreldelse.

§ 22-15 skal lyde:

§ 22-15 Tilbakekreving etter feilaktig utbetaling

En utbetaling som Arbeids- og velferdsetaten, Helsedirektoratet eller organ underlagt Helsedirektoratet har foretatt til noen som ikke hadde krav på den, kan kreves tilbake dersom den som har fått utbetalingen (mottakeren) eller noen som opptrådte på vegne av mottakeren forsto eller burde ha forstått at utbetalingen skyldtes en feil. Det samme gjelder dersom vedkommende har forårsaket utbetalingen ved forsettlig eller uaktsomt å gi feilaktige eller mangelfulle opplysninger.

Krav etter første ledd skal rettes mot mottakeren av feilutbetalingen. Dersom kravet ikke dekkes hos mottakeren, kan det rettes mot noen som har opptrådt på vegne av mottakeren og som har utvist forsett eller uaktsomhet som angitt i første ledd. På tilsvarende vilkår kan krav om tilbakebetaling av en ytelse utbetalt til en arbeidsgiver etter § 22-3 eller etter særskilt avtale, rettes mot en arbeidstaker.

Dersom det etterbetales lønn, eller erstatning for lønn, for tidsrom som det allerede er utbetalt utføringsspenger, tidsbegrenset uførestønad eller dagpenger under arbeidsløshet for, kan det for meget utbetalte kreves tilbake. Dersom ytelser etter kapitlene 4 og 11 er utbetalt som forskudd, kan det for meget utbetalte kreves tilbake.

Det skal settes fram krav om tilbakebetaling etter første til tredje ledd med mindre særlige grunner taler mot det. Det legges blant annet vekt på graden av uaktsomhet hos den som kravet retter seg mot, størrelsen av det feilutbetalte beløpet, hvor lang tid det er gått siden utbetalingen fant sted og om feilen helt eller delvis kan tilskrives Arbeids- og velferdsetaten, Helsedirektoratet eller organ underlagt Helsedirektoratet. Tilbakebetalingskravet kan herunder settes til en del av det feilutbetalte beløpet. Når den som kravet retter seg mot har opptrådt forsettlig, skal krav alltid fremmes, og beløpet kan ikke settes ned.

Feilutbetalte beløp som er mottatt i aktsom god tro, kan kreves tilbake, begrenset til det beløp som er i behold når vedkommende blir kjent med feilen. Ved vurderingen av om dette beløpet helt eller delvis skal kreves tilbake, legges det blant annet vekt på størrelsen av det feilutbetalte beløpet, hvor lang tid det er gått siden feilutbetalingen fant sted og om vedkommende har innrettet seg i tillit til den.

Feilutbetalte beløp som utgjør mindre enn 50 prosent av rettsgebyret, kreves ikke tilbake.

Vedtak om tilbakekreving etter paragrafen her er tvangsgrunnlag for utlegg. Kravet kan innkreves ved trekk i framtidige trygdeytelser eller inndrives etter reglene i bidragsinnkrevingsloven av Arbeids- og velferdsetatens innkrevingsentral eller, for så vidt gjelder ytelser etter kapittel 5, av det organ som Helsedirektoratet bestemmer.

Feilutbetalinger etter direkte oppgjørsordninger kreves tilbake etter reglene i § 22-15 a.

Ny § 22-15 a skal lyde:

§ 22-15 a Tilbakekreving av utbetalinger etter direkte oppgjørsordning

Feilutbetalinger som Arbeids- og velferdsetaten, Helsedirektoratet eller organ underlagt Helsedirektoratet har foretatt til behandlere, tjenesteytere eller andre etter en direkte oppgjørsordning, skal kreves tilbake med mindre annet følger av andre eller tredje ledd. Med feilutbetalinger menes blant annet utbetalinger på grunn av feil takstbruk, dobbeltregninger, overforbruk og behandling som ikke kan anses nødvendig.

I den utstrekning en feilutbetaling skyldtes behandling som ikke var nødvendig eller feil bruk av takster, kreves feilutbetalingen ikke tilbake dersom den som har fått utbetalingen (mottakeren), eller noen som opptrådte på vegne av mottakeren, har foretatt seg det som med rimelighet kan kreves for å bringe på det rene hva som anses å være nødvendig behandling eller riktig bruk av takstene.

Dersom feilutbetalingen helt eller delvis kan tilskrives Arbeids- og velferdsetaten, Helsedirektoratet eller organ underlagt Helsedirektoratet, kan tilbakebetalingskravet settes ned eller falle bort. Når mottakeren eller noen som opptrådte på vegne av mottakeren forsto eller måtte forstå at det dreide seg om en feil, skal kravet likevel alltid fremmes, og beløpet kan ikke settes ned.

Krav etter første ledd skal rettes mot mottakeren av feilutbetalingen. Dersom kravet ikke dekkes, kan det rettes mot noen som har opptrådt på vegne av mottakeren.

Vedtak om tilbakekreving etter paragrafen her er tvangsgrunnlag for utlegg. Tilbakebetalingsbeløpet kan dekkes ved trekk i framtidige oppgjør eller innkreves etter reglene i bidragsinnkrevingsloven av Arbeids- og velferdsetatens innkrevingsentral eller, for så vidt gjelder ytelser etter kapittel 5, av det organ som Helsedirektoratet bestemmer.

§ 22-16 skal lyde:

§ 22-16 Avregning av feilutbetalinger som skyldes for høy inntekt

Når en ytelse som nevnt i andre ledd utbetales med for høyt beløp fordi mottakerens inntekt er høy-

ere enn forutsatt ved fastsettingen av ytelsen, skal det som etter reglene om inntektsprøving, meldeplikt og nedsetting av ytelser på grunn av endrede forhold er utbetalt for mye, avregnes ved trekk i framtidige ytelser. Dersom feilutbetalingen helt eller delvis kan tilskrives Arbeids- og velferdsetaten, kan kravet settes ned.

Avregningsordningen gjelder ved feilutbetaling av

- a) ektefelle tillegg og barn tillegg som kan reduseres etter § 3-26,
- b) alderspensjon som ytes før fylte 70 år,
- c) etterlattepensjon og overgangsstonad etter kapitlene 15, 16 og 17,
- d) tidsbegrenset uførestonad og uførepensjon.

Avregning etter første ledd skjer normalt med opptil 10 prosent av samlet månedlig ytelse, men kan settes til et høyere beløp. Trekk kan foretas i ytelser som nevnt i andre ledd, i alderspensjon fra fylte 70 år og i krigspensjon og pensjon etter yrkesskadetrykkeloven. Det kan foretas trekk også etter overgang fra en av disse ytelsene til en annen, og feilutbetalte forsørgingstillegg kan avregnes i pensjon mv. etter at tilleggene er falt bort.

§ 22-17 skal lyde:

§ 22-17 Renter ved etterbetaling av ytelser

Det ytes renter ved etterbetaling i medhold av § 22-13 sjette ledd eller § 22-14 fjerde ledd og ved etterbetaling når Arbeids- og velferdsetaten av eget tiltak retter ytelser som er gitt med for lavt beløp. Rentesaften fastsettes av departementet og skal utgjøre om lag halvparten av rentesaften etter § 3 i lov 17. desember 1976 nr. 100 om renter ved forsinket betaling.

Renter regnes fra utbetalingsdato for den enkelte termin som etterbetalingen omfatter fram til den dato da utbetalingen skjer. Ytelsene for den enkelte termin i etterbetalingen renteberegnes for seg. Rentesrente beregnes ikke.

Dersom det gjøres fradrag i en eller flere av de ytelsesterminene som etterbetalingen omfatter, fordi vedkommende har mottatt andre ytelser etter folketrykkeloven eller arbeidsmarkedsloven eller har fått økonomisk sosialhjelp etter sosialtjenesteloven, skal renter beregnes på grunnlag av de deler av etterbetalingen som gjenstår etter at slike fradrag er gjort.

Det ytes ikke renter for tidsrom da stonadstakeren eller andre som har opptrådt på vegne av ham eller henne er skyld i at ytelsen ikke er kommet til utbetaling.

Departementet kan gi forskrift om gjennomføringen av paragrafen her.

Ny § 22-17 a skal lyde:

§ 22-17 a Renter og rentetillegg ved tilbakekreving av feilutbetalinger

Ved tilbakekreving etter § 22-15 første og andre ledd på grunnlag av forsett eller grov uaktsomhet hos den som kravet retter seg mot, beregnes et rentetillegg på 10 prosent av det beløp som kreves tilbake.

Ved tilbakekreving etter § 22-15 a beregnes et rentetillegg på 10 prosent av det beløp som kreves tilbake. Ved betaling etter fastsatt betalingsfrist kreves det renter fra fristens utløp inntil tilbakebetaling skjer, beregnet på grunnlag av tilbakebetalingsbeløpet tillagt rentetillegg etter første punktum. Rentesaften etter forsinkelsesrenteloven legges til grunn.

Ny § 22-17 b skal lyde:

§ 22-17 b Forholdet til erstatning

Ved etterbetaling av en ytelse etter bestemmelsene i § 22-13 kan det ikke kreves erstatning etter skadeserstatningsloven eller alminnelige erstatningsrettslige regler for ytelser for tidsrom som ikke omfattes av etterbetalingen. Tilsvarende kan det ved etterbetaling av ytelser ikke gis renter eller kreves erstatning for rentetap i andre tilfelle eller i større utstrekning enn det som følger av bestemmelsene i § 22-17.

I lista over innholdet i kapittel 25 skal tredje strekpunktet lyde:

– gebyr og tvangsmulkt står i § 25-3

§ 25-3 overskrifta skal lyde:

§ 25-3 Gebyr og tvangsmulkt

§ 25-3 andre leddet skal lyde:

Gebyr kan ilegges når melding ikke er gitt innen den frist som er fastsatt i forskrift. Gebyret skal utgjøre et halvt rettsgebyr for hver melding som ikke er sendt. Ilagt gebyr er tvangsgrunnlag for utlegg.

II

I lov 24. mai 1961 nr. 1 om sparebanker skal § 21 første ledd nytt tredje punktum lyde:

Taushetsplikten gjelder heller ikke opplysninger som gis til Arbeids- og velferdsetaten i medhold av folketrykkeloven § 21-4 b første ledd.

III

I lov 24. mai 1961 nr. 2 om forretningsbanker skal § 18 første ledd nytt tredje punktum lyde:

Taushetsplikten gjelder heller ikke opplysninger som gis til Arbeids- og velferdsetaten i medhold av folketrykkeloven § 21-4 b første ledd.

IV

I lov 17. februar 1989 nr. 2 om bidragsforskott (forskotteringsloven) vert gjort følgjande endringar:

§ 7 nytt åttande ledd skal lyde:

Ved etterbetaling av forskott etter annet ledd kan det ikke kreves erstatning etter skadeserstatningsloven eller alminnelige erstatningsrettslige regler for ytelser for tidsrom som ikke omfattes av etterbetalingen. Det kan heller ikke kreves erstatning for rentetap.

§ 9 fjerde leddet skal lyde:

Den som setter fram krav om eller får utbetalt bidragsforskott plikter å opplyse bidragsfogden om alle forhold og endringer i forhold som har betydning for retten til bidragsforskott. Bidragsfogden kan innhente nødvendige opplysninger fra arbeidsgiver mv. i samsvar med bestemmelsene i barneloven § 10 andre ledd og folketrygdloven § 21-4 første ledd.

V

I lov 29. april 2005 nr. 20 om innkreving av underholdsbidrag mv. (bidragsinnkrevsloven) skal § 22 første ledd lyde:

Ved Innkrevingsentralens tvangsfullbyrdelse etter loven her gjelder tvangsfullbyrdsloven § 1-2 andre ledd, §§ 5-6 til 5-15, §§ 5-17 til 5-19, § 7-9 og §§ 7-11 til 7-28 om gjennomføring av utleggsforretningen mv. så langt de passer.

VI

I lov 10. juni 2005 nr. 44 om forsikringsselskaper, pensjonsforetak og deres virksomhet mv. (forsikringsloven) skal § 1-6 andre ledd nytt tredje punktum lyde:

Bestemmelsene i første ledd er heller ikke til hinder for at opplysninger gis til Arbeids- og velferdsetaten i medhold av folketrygdloven § 21-4 b første ledd.

VII

I lov 16. juni 2006 nr. 20 om arbeids- og velferdsforvaltningen (arbeids- og velferdsforvaltningsloven) skal § 7 lyde:

§ 7 Taushetsplikt

Enhver som utfører tjeneste eller arbeid for Arbeids- og velferdsetaten etter denne loven, har taushetsplikt etter forvaltningsloven §§ 13 til 13 e. Taushetsplikten gjelder også fødested, fødselsdato, personnummer, statsborgerforhold, sivilstand, yrke, bosted og arbeidssted. Bestemmelsene i forvaltningsloven § 13 b nr. 5 og 6 gjelder ikke. Det kan bare gjøres unntak fra taushetsplikten når dette følger av bestemmelsene i andre til femte ledd eller av andre bestemmelser gitt i eller i medhold av lov.

Opplysninger om en person kan brukes ved formidling av arbeid eller ved gjennomføring av arbeidsmarkedstiltak. Videre kan en brukerkontakt som nevnt i folketrygdloven § 15-12 femte ledd få oppgitt navn og adresse på enslige forsørgere som mottar overgangsstønad innenfor brukerkontaktens virkeområde.

Opplysninger til andre forvaltningsorganer kan gis når det er nødvendig for å fremme Arbeids- og velferdsetatens oppgaver, for å forebygge vesentlig fare for liv eller alvorlig skade på noens helse eller for å hindre at noen urettmessig får utbetalt offentlige midler eller unndrar midler fra innbetaling til det offentlige.

Departementet kan bestemme at opplysninger kan utleveres til offentlige myndigheter i andre tilfelle enn nevnt i tredje ledd når det er godtgjort at opplysningene er nødvendige for at disse myndighetene skal kunne løse pålagte offentlige oppgaver. Dette gjelder likevel ikke opplysninger om etnisitet, politisk eller religiøs oppfatning, helseforhold, misbruk av rusmidler eller seksuelle forhold.

Taushetsplikten etter første ledd er ikke til hinder for utveksling av informasjon som forutsatt i lov 6. juni 1997 nr. 35 om Oppgaveregisteret eller annen utlevering av opplysninger til forvaltningsorganer som har hjemmel til å kreve opplysninger uten hinder av taushetsplikt.

VIII

Iverksetjing og overgangsreglar

Lova her tek til å gjelde 1. januar 2009, likevel slik at:

- a) Vedtak om tilbakekreving av feilutbetalningar som etter dei tidlegare reglane berre kan bli tvangsgrunnlag etter behandling ved domstolane, skal handsamast ved domstolane dersom sak er teken opp der før lova tek til å gjelde. Arbeids- og velferdsetaten og den private parten kan likevel gjere avtale om at saka skal handsamast etter reglane i folketrygdlova §§ 22-15 eller 22-15 a.

- b) Reglane i folketrygdlova §§ 22-17 og 22-17 a om renter og rentetillegg får berre verknad i saker der vedtak om etterbetaling eller tilbakekrevjing vert gjort etter 31. desember 2008.
- c) Reglane i folketrygdlova § 22-17 b første punk-
tumet skal ikkje gjelde for krav om erstatning
som grunnar seg på hendingar før lova tok til å
gjelde.

Oslo, i arbeids- og sosialkomiteen, den 18. desember 2008

Karin Andersen
leder

Robert Eriksson
ordfører

Vedlegg

Brev fra Arbeids- og inkluderingsdepartementet v/statsråden til Stortinget, datert 26. november 2008

Ot.prp. nr. 76 om endringer i folketrygdloven (tiltak mot trygdemisbruk mv)

Jeg viser til brev av 21. november 2008, der det bes om oppklarende opplysninger når det gjelder de foreslåtte endringer i folketrygdloven § 21-4 første ledd, som gir hovedreglene om innhenting av opplysninger under en trygdesak.

Etter den aktuelle bestemmelsen kan Arbeids- og velferdsetaten bare kreve *nødvendig* informasjon, dvs. informasjon som kan bidra til å avklare om en person har rett til en ytelse fra folketrygden. Hva som er nødvendig informasjon, vil variere fra sak til sak, både ut fra hvilken ytelse saken gjelder og ut fra situasjonen. I saker hvor det er mistanke om at medlemmet har gitt uriktige opplysninger eller det foreligger mistanke om trygdemisbruk, vil det være nødvendig å innhente flere opplysninger enn i en ordinær stønadssak. Det er Arbeids- og velferdsetaten som til enhver tid må vurdere hvilke opplysninger som er nødvendige ut fra saksforholdet.

De personer/instanser som er nevnt i § 21-4 første ledd, forutsettes å skulle gi opplysninger innenfor sitt fagområde/kunnskapsfelt. Plikten til å gi opplysninger kan ikke strekkes lengre enn dette. En barnehage eller dagmamma vil etter den foreslåtte hjemmelen kunne stilles spørsmål om barnet er i barnehagen og eventuelt hvor hyppig og hvem som henter/bringer, men ikke spørsmål om barnets helsetilstand eller andre forhold. Dersom det av en eller annen grunn skulle være behov for opplysninger om familieforhold eller adferd utover dette, vil det korrekte

være å innhente sosialrapport, jf. folketrygdloven § 21-5. Helseopplysninger får man fra leger mv., og det kan eventuelt rekvireres en særskilt undersøkelse av barnet med henblikk på dette.

Loven gir i dag hjemmel til å innhente opplysninger fra banker og forsikringsselskaper.

Aktuelle opplysninger vil særlig være informasjon om lønn, regelmessige innskudd av kontanter og overføring av større beløp til utlandet. I proposisjonen foreslås at hjemmelen blir utvidet til å omfatte finansinstitusjoner generelt på bakgrunn av at *alle økonomiske* opplysninger er viktige i saker om trygdemisbruk.

Hjemmelen i § 21-4 vil ikke innebære noen plikt for finansinstitusjoner til å gi "taushetsbelagte helseopplysninger" om klienter. Opplysninger kan som nevnt bare kreves innenfor vedkommendes fagområde. Det kan for øvrig være uklart om "private finansrådgivere" omfattes av hjemmelen i § 21-4 første ledd. Forutsetningen for dette vil være at virksomheten omfattes av finansieringsvirksomhetsloven.

Opplysninger innhentet i strid med de grenser for opplysningsplikten som er angitt ovenfor, for eksempel helseopplysninger innhentet fra en dagmamma, vil ikke kunne benyttes i saksbehandlingen eller som grunnlag for vedtak. Dersom etaten mot all formodning likevel skulle gjøre dette, vil det etter omstendighetene kunne påføre staten erstatningsansvar. En person/institusjon som blir pålagt å gi opplysninger utenfor sitt område, vil også kunne nekte å gi slike opplysninger.

